

კითხვა, აუდიო-ვიდეო თხრობა ციფრულ სამყაროში - ინოვაციური
ჟურნალისტიკა
Reading, Audio-Video Narration in the Digital World - Innovative
Journalism

ია მახარაძე - ასოცირებული პროფესორი,
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი
Ia Makharadze - Associate Professor,
Georgian national university
ia.makharadze@gmail.com

აბსტრაქტი: იმისათვის, რომ ქართული მედიაპროდუქტი შესაბამისი მომზადებით შეხვდეს თანამედროვე ჟურნალისტიკის თანამედროვე გამოწვევებს, საჭიროა ტრადიციული და ახალი მედია მენეჯმენტის ეფექტიანობის გაზრდისათვის აუცილებელი თანამედროვე, ინოვაციური ტექნოლოგიების, მიმართულებების კომპლექსური შესწავლა და განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნების წარმატებული მედიაკომპანიების გამოცდილების მუდმივი კვლევა. სტატიაში მიმოხილულია ინტერნეტინფრასტრუქტურის პარალელურად საერთაშორისო და საქართველოს ზოგადი მედია გამოწვევები, გარემო და მდგომარეობა, რის საფუძველზეც სტატიის დასკვნით ნაწილში შემოთავაზებულია ინოვაციური მედიის ერთგვარი უნივერსალური მოდელი, რომელიც უშუალო კავშირშია ქვეყანაში ინოვაციური ტრადიციული ახალი მედიამენეჯმენტის განვითარებასთან.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური ჟურნალისტიკა; ტრანსსაზღვრო ჟურნალისტიკა; კითხვა, აუდიო-ვიდეო თხრობა;

Abstract: In order for Georgian media products to meet the modern challenges of modern journalism with appropriate training, it is necessary to study the modern, innovative technologies, directions necessary for increasing the efficiency of traditional and new media management and to constantly study the experience of successful media companies in developed democracies. The article reviews the international, international and Georgian media challenges, environment and situation in parallel with the Internet infrastructure, based on which the final part of the article proposes a kind of universal model of innovative media, which is

directly related to the development of innovative traditional new media management in the country.

Keywords: Innovative Journalism; Cross-border journalism; Reading, audio-video narration;

შესავალი: მსოფლიოს ქვეყნების საინფორმაციო სისტემებში ყოველდღიურად ფართოვდება ინოვაციური მედიის განვითარების არეალი, ამას ერთი მხრივ, განაპირობებს ინტერნეტ ტექნოლოგიური მიღწევები, მეორე მხრივ, ამა თუ იმ კონკრეტულ ტერიტორიაზე არსებული ადამიანური რესურსი და თანამედროვე მსოფლიოს გამოწვევები. დემოკრატიული პროცესების გაძლიერება, ევროკავშირის საზოგადოებრივი სფეროს მომავალი დამოკიდებულია ამ პროცესებში ჟურნალისტიკის განვითარების მნიშვნელოვან როლზე. უფრო მაღალი საფეხურია ციფრული დემოკრატია, რომელიც მნიშვნელოვნად ზრდის სიტყვის თავისუფლების უპრეცედენტო შესაძლებლობებს, ინფორმაციის გავრცელებასა და კომუნიკაციის ინტერაქტივს. ციფრული დემოკრატიის შემადგენელი ნაწილი და მისი ფუნქციონირების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია ელექტრონული მმართველობა. მას დასავლეთში უწოდებენ “Electronic government, E- government”.³⁴ ეს მოდელი ეფუძნება ინფორმაციისა და კომუნიკაციათა ტექნოლოგიების გამოყენებას ქვეყნის მართვის პროცესში: ადგილობრივ თვითმმართველობაში, სახელმწიფო მმართველობაში ეროვნულ დონზე. ის ასევე უშუალოდ უკავშირდება სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებს. მისი ძირითადი ინსტრუმენტებია: ციფრული ტექნოლოგიები და გლობალური კომუნიკაციური სისტემები. ასევე გლობალური სოციალური კავშირები, პროფესიული, საზოგადოებრივი პერსპექტივების ზრდა აყალიბებს გლობალურ და ლოკალურ იდენტურობებს. ამ ბოლო პერიოდში კომუნიკაცია სულ უფრო სცდება ეროვნული მედიის ლანდშაფატს ტრანსნაციონალური

³⁴ როსტიაშვილი, ქ., 2010. ელექტრონული მმართველობა საქართველოში: მსოფლიო ტენდენციები. თბილისი: ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, გვ. 2. ინტერნეტი ხელმისაწვდომია <https://idfi.ge/ge/e-governance-in-georgia-world-tendencies> [წვდომის თარიღი 21 აპრილი 2021]

პრობლემების მიზეზით, როგორცაა: კლიმატის ცვლილება და ახალი მედიის - Facebook, YouTube და Netflix – ის მზარდი მნიშვნელობა. ეს ონლაინ პლატფორმები საშუალებას იძლევა შეიქმნას სახელმწიფო ორგანიზაციების ვებგვერდები, განთავსდეს ინფორმაცია მათ საქმიანობზე, ბიუჯეტებზე, კონკურსებზე, ვაკანსიებზე, ხელმისაწვდომი გახდეს მნიშვნელოვანი მოვლენები, ახალი ამბები. ეს კი უპრეცედენტოდ ზრდის ხალხის მონაწილეობის შესაძლებლობას ქვეყნის მართვის საქმეში.³⁵ ამ კონტექტში დიდი მნიშვნელობა აქვს XXI საუკუნის ჟურნალისტიკისთვის ღია და ადვილად დამუშავებად ფორმატში არსებული მონაცემების ხელმისაწვდომობას, მონაცემთა გაანალიზებას. აგრეთვე ის, თუ როგორ იქცა ასეთი ანალიზი, კვლევა, გამოძიება ჟურნალისტიკისთვის საკითხების სიდრმისეული შესწავლის უნიკალურ შესაძლებლობათ. ჟურნალიტიკველვარი სხვადასხვა მონაცემების ერთმანეთთან დაკავშირებით და პროგრამული ანალიზით ააშკარავებს საჯარო ფიგურებისა თუ მაღალი თანამდებობის პირების მანამდე უცნობი ბიზნეს კავშირებსა და ინტერესებს³⁶. მათ საკუთრებაში არსებულ ქონებასა და შემოსავლებზე ინფორმაციას, უკანონო გარიგებებს და საჯარო ფინანსების არამიზნობრივ ხარჯვას. ამ მეთოდით მოკვლეულ მასალებს ჟურნალისტები იყენებენ როგორც ერთჯერად, ისე ხანგრძლივ ჟურნალისტურ პროექტებში. კომპიუტერის მეშვეობით ინფორმაციის მოძიების ძირითადი ტექნოლოგიები, ახალი შესაძლებლობები დაკავშირებულია ახალ გამოწვევებთან და ტექნიკური უნარების ათვისების აუცილებლობასთან.³⁷ კერძოდ, თუ მანამდე ითვლებოდა, რომ ჟურნალისტებს ნაკლებად ეხებოდათ მონაცემთა ელექტრონულ ბაზებზე დაფუძნებული სტატისტიკური ანალიზი, ახლა ეს სიდრმისეული ჟურნალისტური გამოძიების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტია. ამ ტიპის ჟურნალისტიკას დღეს მონაცემთა ან საგამოძიებო ჟურნალისტიკას უწოდებენ. მონაცემთა ელექტრონულ ბაზებზე დაფუძნებული

³⁵ იქვე. გვ.1.

³⁶ მახარაძე, ი., 2019. ინფორმაციის ელექტრონული მოპოვების საშუალებები. თბილისი: სეუს სამეცნიერო ჟურნალი, გვ. 211,

³⁷ ტურაშვილი, თ., 2020. ღია მონაცემების სახელმძღვანელო. თბილისი: ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის (IDFI), გვ. 8.

ჟურნალისტის მიზანია არა უბრალოდ ფაქტების აღწერა ან მიმოხილვა, არამედ მათი გამომწვევი მიზეზებზე დაკვირვება, კვლევა, განსაზღვრა და, ხშირ შემთხვევაში, პრობლემის გადაჭრის შესაძლო გზების ძიება - როგორ უნდა მოიძიოს, მოიპოვოს საერთაშორისი და ადგილობრივი სამთავრობო მონაცემები. კერძოდ, დოკუმენტების საჯაროობის კანონის გამოყენებით შესისწავლოს კომპიუტერის საშუალებით ინფორმაციის მოპოვების რა და რა სახის ამბები განიხილოს.

ადგილობრივი ჟურნალისტიკა კი კვლავ დემოკრატიის მთავარ ქვაკუთხედს წარმოადგენს. ბევრი ჟურნალისტი ფიქრობს, რომ სოციალური არხები სრულიად საკმარისია ამა თუ იმ ტიპის კონტენტის გადაცემისთვის, რადგანც ვებგვერდებზე მომხმარებლები სოციალური მედიიდან გადადიან. მსოფლიოში უკვე ბევრი პრეცედენციაა, ამ ინსტრუმენტების ეფექტიანად გამოყენებისთვის, განსაკუთრებით თანამედროვე ტექნოლოგიებმა ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა, მოძრაობის ციკლი და ინფორმაციის გავრცელების შესაძლებლობები მნიშვნელოვნად გააფართოვა, რამაც უფრო პლურალისტური გახადა მედია. მომავალში ახალი მედიის, სოციალური არხების როლი გაიზრდება, მიუხედავად იმისა, რომ მკვლევრების პროგნოზირების უმეტესობით ტრადიციულ მედია პლათფორმებს გაქრობა არ ეშუქებათ. მომავალში ინტერნეტ სივრცე უფრო საჭირო გახდება ადამიანებისთვის და მის გარეშე ცხოვრებას ვეღარ შეძლებენ: მისცემს ახალ შესაძლებლობებს ბიზნესსა და მთავრობებს; ხელს შეუწყობს გაადიეროს მოქალაქეების მონაწილეობა სახელმწიფოთა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში; გაცილებით უფრო დინამიურს გახდის საზოგადოებრივ ცხოვრებას. მედიასაშუალებებს, ყველა მოქალაქეს ინტერნეტი აძლევს შესაძლებლობას თავად იპოვოს ინფორმაცია და გამოაქვეყნოს საკუთარ არხზე, შეზღუდვის გარეშე შეუძლია სწრაფად გაავრცელოს როგორც ფაქტები, ასევე ჭორები და ტყუილი ნებისმიერ საკითხებზე. თუმცა, ახალი დემოკრატიის ქვეყნებისთვის სოციალური მედიის შესაძლებლობების გამოყენება ხშირად კონსპირაციული ინფორმაციებითა და პროპაგანდის მიზნით ხდება, რასაც შეცდომაში შეჰყავს ახალი მედიის მომხმარებელი.

ციფრული დემოკრატიის შემადგენელი ნაწილი და მისი ფუნქციონირების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი ელექტრონული მმართველობაა. მას დასავლეთში უწოდებენ “Electronic

government, E- government”.³⁸ ელექტრონული მმართველობა ეფუძნება ინფორმაციისა და კომუნიკაციათა ტექნოლოგიების გამოყენებას ქვეყნის მართვის პროცესში. ეროვნულ დონეზე ადგილობრივ თვითმმართველობას, სახელმწიფო მმართველობას და სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებს განსაზღვრავს. მისი ძირითადი ინსტრუმენტებია ციფრული ტექნოლოგიები და გლობალური კომუნიკაციური სისტემები. ეს საშუალებას იძლევა შეიქმნას სახელმწიფო ორგანიზაციების ვებგვერდები, განთავსდეს ინფორმაცია მათი საქმიანობის, ბიუჯეტების მდგომარეობის, კონკურსების, ვაკანსიების შესახებ, ხელმისაწვდომი გახდეს მნიშვნელოვანი მოვლენები, ახალი ამბები. ეს კი უპრეცედენტოდ ზრდის ხალხის მონაწილეობის შესაძლებლობას ქვეყნის მართვაში. ასევე, ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია ახალი მედიის საზოგადოებაზე გავლენის შესახებ ახალი ცოდნის შექმნა როგორც მკვლევრებისთვის, ასევე მომავალი და მოქმედი ჟურნალისტებისთვის, საჯარო მოხელეებისთვის.

ნაშრომის აქტუალური პრობლემა დასავლეთის ქვეყნებში ინტერნეტთან თავისუფალი ხელმისაწვდომობა, საზოგადოების განვითარების ინსტრუმენტის მოდელად განხილვა. ინოვაციური ჟურნალისტიკის მთავარი აქცენტებია შემდეგი საბაზისო საკითხები: 1. ინტერნეტის ხარისხიანი ხელმისაწვდომობა; 2. ინტერნეტ სერვისის საფასური; 3. ტექნოლოგიების და კომუნიკაციების ტექნოლოგიებზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება; 4. უსაფრთხოება; 5. ტრანსსასაზღვრო ჟურნალისტიკა; 6. ანონიმურობა; 7. პირადი ინფორმაციისა და ადამიანის უფლებების დაცვა ინტერნეტში. 8. კონტენტის ავტორებს უფლება აქვთ არ გაამჟღავნონ ნამდვილი ვინაობა ონლაინ სივრცეში და შეუძლიათ ისარგებლონ ფსევდონიმით. — გრაფიკები, დოკუმენტები, ფოტოები, ვიდეოე, ან ვებ – ბმულები ბევრისთვის ეს ახალი პასუხისმგებლობები უფრო თავისუფალია: ვებსაიტებზე მომუშავე ჟურნალისტებმა არ უნდა იდარდონ თავიანთი ინფორმაციების წინასწარ განსაზღვრულ დროში განთავსებაზე.

მნიშვნელოვანია, ონლაინ არხების დამფუძნებლებმა იცოდნენ, რომ ეროვნული სახელისუფლებო ორგანოები უფლებამოსილი არიან გარკვეული ზომები გაატარონ მათი ვინაობის დასადგენად. ერთის მხრივ,

³⁸ როსტიაშვილი, ქ., 2010. ელექტრონული მმართველობა საქართველოში: მსოფლიო ტენდენციები. თბილისი: ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, გვ. 3. ინტერნეტი ხელმისაწვდომია <https://idfi.ge/ge/e-governance-in-georgia-world-tendencies> [წვდომის თარიღი 21 აპრილი 2021]

საქართველოში ინფორმაციის გავრცელების კონტროლის მექანიზმების გამორჩეული ფორმა და მეორეს მხრივ, კონტროლის მექანიზმების პარალელური შეუსწავლევლობა კვლევის მოტივი. თეორიულ საფუძვლად გამოყენებულია „ახალი მედიის“, „ტრანსსაზღვრო ინფორმაციისა“ და „სახელმწიფო მართვის ჟურნალისტური მონიტორინგის“ მედია მოდელები, რომელსაც დასავლელი, ქართველი მედია პოლიტიკის მკვლევრები გვთავაზობენ. ნაშრომში სწორედ ამ საკითხებზე გავამახვილებ ყურადღებას, შევეცდები გამოვყო პრობლემური საკითხები, გავანალიზო სამაგიდე, კონტენტ-ანალიზისა და დაკვირვების, საზოგადოებრივი აზრის კვლევების შედეგები და არსებულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით შევაფასო ციფრულ სამყაროში - ინოვაციური ჟურნალისტიკის საზოგადოების განწყობებზე ზემოქმედების შესაძლებლობები. ასევე მსოფლიოს წამყვანი მედიასაშუალებების პრაქტიკოსი მედიამენეჯერების აზრია გასათვალისწინებელი. მაგალითად EBU აკდემიის ხელმძღვანელის ნატალი ლაბურდატის მითითების თანახმად, „ახალგაზრდა აუდიტორია აღარაა დაინტერესებული ტრადიციული მედიით. ჩვენ მათ ვერ უგულებელვყოფთ, ამ აუდიტორიას ვერ დავკარგავთ. იქ უნდა ვიყოთ, სადაც ისინი არიან. გვესმოდეს ცხოვრების ახალი წესის გამოწვევები. ახალგაზრდები ინტენსიურად იყენებენ ახალი მედიის პლატფორმებს და იმსახურებენ ინტერნეტ წვდომას ტრადიციული მედიის კონტენტზე. ახალი თაობის ჟურნალისტებს ახალი გზა შეუძლიათ იპოვონ. მაგალითად, როგორ მოყვნენ ამბავი განსხვავებული, ახლებური გზით. როგორ გამოიყენონ სხვადასხვა სოციალური მედია. ეს გვეხმარება, რომ ახალგაზრდა აუდიტორიას მივაწვდინოთ ხმა“. აქედან გამომდინარე, უმნიშვნელოვანესია სტუდენტებმა ისწავლონ როგორ მომზადონ ახალი ამბები ინტერნეტ პლატფორმებზე. მიმაჩნია, რომ მსგავსი პრაქტიკული ტენდენციებით სწავლება მედია უმაღლესი სკოლებისთვის ფუნდამენტურად მნიშვნელოვანია, რადგან ის რესურსი, რომელიც ახალი თაობის სახით მოდის, საბოლოოდ ახალ მედიპლატფორმებში დაიმკვიდრებს ადგილს.

ძირითადი ტექტი: ნაშრომის შესავალშივე აღვნიშნე, რომ ინოვაციური ჟურნალისტიკას გავლენებზე და სპეციფიკაზე დაკვირვებისთვის ყველაზე უკეთ ინტერნეტ ტექნოლოგიები, ინფრასტრუქტურა და კომუნიკაციები

გამოდგებიან, რადგან მათში განსაკუთრებით იკვეთება რეალურად თანამედროვე მედია სივრცე რას ემსახურება.

სპეციალისტთა აზრით, „ელექტრონულ მმართველობას სახელმწიფო სექტორის ტრანსფორმაციის უზარმაზარი პოტენციალი გააჩნია“. ელექტრონულ მმართველობას შეუძლია სახელმწიფო სექტორის ყოველდღიური მუშაობა გახადოს გაცილებით უფრო რაციონალური, ხალხთან დაახლოებული, ამასთან ეკონომიური; დაზოგოს ფინანსები, მატერიალური და ჰუმანური რესურსები; მისი მეშვეობით გაცილებით უფრო ეფექტიანი ხდება სახელმწიფოს ურთიერთობა საზოგადოებასთან, მოქალაქესთან, რეგიონებთან, ბიზნესთან, ასევე თვით სახელმწიფო სტრუქტურებს შორის ურთიერთობა აადვილებს და აჩქარებს საქმეთა წარმოებას და მოქალაქეთა მომსახურებას.

კვლევის მიზანია - გამოავლინოს და აღწეროს ინოვაციური ჟურნალისტიკის ზოგადი სპეციფიკა და ის, თუ რა ხერხებით ახორციელებს ის იმ ფუნქციებს, რომლებსაც ზემოთ ნაშრომის დასწყისში შევხეთ. მთავარი აქცენტებია შემდეგი საბაზისო საკითხები: 1. თანამედროვე მედიაში ინფორმაციის გავრცელებაზე კონტროლის მექანიზმები შეიცვალა; 2. ამ კონტექსტში „ტრანსსაზღვრო ჟურნალისტიკა“ აქტუალური პრობლემაა; 3. თანამედროვე საზოგადოებაში ინფორმაციული რესურსი უფრო მნიშვნელოვანი პროდუქტია, ვიდრე მატერიალური და ენერგეტიკული რესურსები.

ამ გარემოებების გათვალისწინებით, ინფორმაციის დაცვას უნებართვო დაუფლებისაგან უპირატესობა ენიჭება. აქედან გამომდინარე „ტრანსსაზღვრო ჟურნალისტიკის“ მიზნებია:

- ✓ სახელმწიფო და პირადი პრაივესის დაცვის მოტივით თავიდან აიცილოს გამჟღავნება ან არასანქცირებული წვდომა დაცულ ინფორმაციასთან;
- ✓ უკანონო ქმედებები, რომელიც ინფორმაციის განადგურებაზე, მოდიფიცირებაზე, დამახინჯებაზე, კოპირებასა და ბლოკადაზეა მიმართული;
- ✓ სხვადასხვა მეთოდებით უკანონო ჩარევის პრევენცია ინფორმაციულ რესურსებზე და საინფორმაციო სისტემებში;

- ✓ დოკუმენტირებული ინფორმაციის სამართლებრივი რეჟიმით უზრუნველყოფა, როგორც ობიექტის ქონება;
- ✓ მოქალაქეთა კონსტიტუციური უფლებების დაცვა პირადი მონაცემების კონფიდენციალურობისა საინფორმაციო სისტემებში;
- ✓ დაცულობა სახელმწიფო საიდუმლოებების, კონფიდენციალური დოკუმენტური ინფორმაციისა შესაბამისი კანონმდებლობით;
- ✓ უზრუნველყოს სუბიექტის უფლება ინფორმაციულ პროცესებში, წარმოებაში, საინფორმაციო სისტემების გამოყენებასა და ტექნოლოგიებში.

დაცვის ამ განმარტებიდან გამომდინარე, ინფორმაციის უსაფრთხოება საკმაოდ ტევადი და მრავალმხრივი პრობლემაა, რომელიც მოიცავს არა მხოლოდ ინფორმაციის დაცვას, არამედ თუ როგორ უნდა დაიცვა, რისგან უნდა დაიცვა, როდის უნდა დაიცვა, რითი უნდა დაიცვა და როგორი უნდა იყოს ეს დაცვა.

ჟურნალისტებთან, მედია ექსპერტებთან, უსაფრთხოების სფეროსა და სხვადასხვა პროფილით მომუშავე წარმომადგენლებთან, არასამთავრობო სექტორთან კომუნიკაციის, ინტერვიუების, კვლევებისა და დაკვირვების საფუძველზე, დადგინდა, რომ ქართული მედია საშუალებები, განსაკუთრებით კი სოციალურ არხებში ხშირად ხდება დეზინფორმაციის გავრცელება. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ექსპერტთა დიდი ნაწილის შეფასებით, ეროვნული ინტერესებიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს მიერ უნდა მოხდეს ამ პროცესის რეგულირება ისე, რომ არ შეიზღუდოს სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება.

ციფრულ სამყაროში ჟურნალისტურ პროდუქტში ჟურნალისტის, მოქალაქის მხრიდან როგორ იცვლება თემების კითხვა, აუდიო-ვიდეო თხრობა, მასალისთვის სწორი ფორმისა და შინაარსის კონსტრუირების მეთოდები. ახალი მიდგომები საგამომიებო ჟურნალისტიკაში, არსი და მისი მნიშვნელობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში. სამართლებრივი პასუხისმგებლობა და ეთიკა ელექტრონული საინფორმაციო რესურსების გამოყენებისას. როგორ ცვლის Covid19 ჟურნალისტიკას? რას ცვლის ეს მედიასაშუალებების მუშაობაში? როგორ უნდა მოახერხონ ჟურნალისტებმა დისტანციურად, სახლიდან გაუსვლელად საზოგადოების ინფორმირება? რა

ბიზნესის მოდელები არსებობს მაღალი ხარისხის ჟურნალისტიკისთვის? როგორ შეგვიძლია ცნობიერების ამაღლება ჟურნალისტიკის ღირებულებებზე? რა საჭიროებაა მედია განათლების პროგრამებში, სილაბუსებში გათვალისწინდეს ახალი მიდგომები, ლიტერატურა ქართულ სოციალური და ტრადიციული მედია ბაზრის მოთხოვნების შესაბამისად? ამ კონტექსტში აკადემიური პროგრამები როგორ უნდა იყოს ორიენტირებული სტუდენტებში ანალიტიკური აზროვნების განვითარებასა და მათთვის პრაქტიკული ცოდნის მიცემაზე. ინტერნეტ - მომხმარებლები როგორ მუშაობენ სამოქალაქო ჟურნალისტიკაში, ბლოგინგსა ან სამეცნიერო სოციალურ არხებზე. ისინი როგორ უნდა იყვნენ გატაცებულნი თავიანთი როლით დემოკრატიულ პროცესებში და აქტიურად დაინტერესდნენ მედიის, ჟურნალისტიკისა და დემოკრატიის მომავლით.

კვლევის მეთოდად ვიყენებ სამაგიდე კვლევას, კონტენტ-ანალიზსა და დაკვირვებას, რომლებიც ბეჭდვური, ელექტრონული, ონლაინ მედიის და ჩაწერილი ინფორმაციის დამუშავებისა და შემოწმების ტექნიკაა. კვლევის ეს მეთოდი ემსახურება ტექსტში შემავალი სიტყვებისა ან თემების დათვლას, გაზომვას და ამ გზით ტექსტის შინაარსის დადგენას. ეს მეთოდი იძლევა როგორც ჰიპოთეზის დამტკიცების, ასევე მნიშვნელოვანი ასპექტების აღმოჩენის საშუალებას. კვლევა ასევე ეფუძნება თვისებრივ მეთოდოლოგიას. ესაა; „ქეის სტადი“ მიდგომა, კონტენტ და რაოდენობრივი ანალიზის მეთოდი. კვლევის მეთოდს მედიების წარმომადგენლების სიდმისეული ინტერვიუები და რეგიონებში მოქმედი ჟურნალისტების მონაწილეობით ჩატარებულ ანკეტურ გამოკითხვები, ფოკუსჯგუფები და ცდები წარმოადგენს.

ამ ნაშრომის ემპირიული ნაწილის ჰიპოთეზაა შემდეგი დებულება - ინოვაციური ჟურნალისტიკის მთავარი აქცენტების შემდეგი საბაზისო საკითხების განხილვა: **კითხვა, აუდიო-ვიდეო თხრობა ციფრულ სამყაროში-ინოვაციური ჟურნალისტიკა** - საზოგადოების განვითარების ინსტრუმენტის მოდელად განხილვა. ამ ჰიპოთეტური საკითხების ფონზე, მოცემული საკითხი ფოკუსირდება ჟურნალისტიკის მომავალზე გლობალურ სამყაროში და მიზნად ისახავს მსოფლიო საინფორმაციო სისტემის სივრცეში მდგრადი, ინოვაციური ადგილობრივი ჟურნალისტიკის

კონკრეტული სტრატეგიების შემუშავებას. ეს ტენდენციები მედიაში ახალ ინსტრუმენტებს/ფაქტორებს ქმნის, ან არსებულს აძლიერებს.

ინფორმაციის გავრცელებაზე კონტროლის მექანიზმები შეიცვალა. დღევანდელ საინფორმაციო საუკუნეში დიდი კონკურენციაა და მათი რეპუტაციის მთავარი განმსაზღვრელი კრიტერიუმებია: საიმედოობა, ოპრატიულობა და ექსკლუზიურობა. **გამოიკვეთა „ტრანსსაზღვრო ჟურნალისტიკის“ გამოწვევები:** თანამედროვე მედიის მართვის თეორიული პრობლემები, მისი ფუნქციები, მეთოდები და სახელმწიფო მართვის ჟურნალისტური მონიტორინგის რეალიზაციის მექანიზმები, საზოგადოების მართვის თანაფარდობა და ურთიერთქმედება, მედია მართვაში სისტემური მიდგომის გამოყენება საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და სახელმწიფო მართვის რეფორმების დღევანდელ ეტაპზე უაღრესად მნიშვნელოვანია. საზოგადოებრივ ევოლუციაში კომუნიკაციის მრავალფეროვანი მედიაპლათფორმები, მსოფლიო ინფორმაციული სისტემები იქცნენ ადამიანის მუდმივ ინტეგრაციის შესაძლებლობად, რომლებსაც ის ასევე ანდობს თავის პერსონალურ მონაცემებს, ფინანსურ ოპერაციებს, ბიზნესს. ციფრულ სამყაროში ბევრი სირთულეა კიბერუსაფრთხოების სამართლებრივ განმარტებებში, საბანკო თაღლითობა – საკრედიტო ბარათებიდან ფულადი სახსრების მოპარვა; საინვესტიციო თაღლითობა – პირამიდის სქემები, ყალბი აქციები და წილები; ინტელექტუალური საკუთრების დანაშაულები, საავტორო უფლების მქონე ფილმების, მუსიკის, ელექტრონული წიგნების, სურათებისა და კომპიუტერული პროგრამული უზრუნველყოფის უნებართვო გაზიარება; უხამსი და აკრძალული სექსუალური გამოსახულებების გაზიარება და გაყიდვა; სექსუალური ძალადობა, დევნა, დაშინება, სექსუალური მტაცებლობა და სხვ. მსოფლიო ქვეყნების სახელმწიფო პოლიტიკაში და ტექნიკურ შესაძლებლობებში კიბერუსაფრთხოების თვალსაზრისით სხვადასხვა სფეროში გამოწვევაა: მაგალითად, სამხრეთ კორეის ხელისუფლებამ განაცხადა კიბერთავდასხმის ფაქტზე. ამ დროს ჩრდილოეთ კორეელ ჰაკერებს შესაძლოა მოეპარათ თავდაცვის საიდუმლო გეგმა. მოპარული ინფორმაცია ეხებოდა სამხრეთ კორეისა და აშშ-ის სტრატეგიულ მასალას იმ შემთხვევისთვის, თუ ომი კორეის ნახევარკუნძულზე დაიწყებოდა. შპიონაჟისგან დამცველმა აგენტებმა გერმანიაში განაცხადეს, რომ ქვეყანა დახვეწილი ჩინური და რუსული

ინტერნეტ-მეთვალყურეობის ოპერაციების საფრთხის წინაშე იყო. მათ მიზანში გერმანიის ენერგოსისტემა ჰქონდათ ამოღებული. BBC-ის ცნობით, 2017 წელს მსოფლიოს კიბერთავდასხმა 99 ქვეყანაში განხორციელდა. აქედან წარმოგიდგენთ რამდენიმე ქვეყანას: დიდ ბრიტანეთს, აშშ-ს, ჩინეთს, რუსეთს, ესპანეთს, იტალიასა და საქართველოს. BBC - ის კომენტარებით და განმარტებებით თავდასხმელებს ეს ქვეყნები შემთხვევით არ ჰქონდათ ობიექტივში ამოღებული. მათ სწორედ ამ სახელმწიფოებში კონკრეტულ სფეროებზე დეტალური ინფორმაციის მიღება სურდათ.³⁹ აქედან გამომდინარე, უსაფრთხოების სისტემაში გამოიკვეთა ორგანიზებული შერწყმა სპეციალური ორგანოების, მომსახურების, საშუალებების, მეთოდებისა და ღონისძიებებისა, რომლებიც უზრუნველყოფენ პირების, საწარმოების და სახელმწიფოს სასიცოცხლო ინტერესების დაცვას.

ერთ-ერთი ცნობილი კიბერთავდასხმისას, რომელიც ესტონეთში 2007 წელს გაზაფხულზე განხორციელდა გამოიყენეს ერთი მილიონი კომპიუტერი მთავრობის, ბიზნესისა და მედიის ვებგვერდებისათვის საცობის შექმნისთვის. ექსპერტების ვერსიით თავდასხმები რუსეთიდან მოდიოდა, დროში დაემთხვა პოლიტიკური დამაბულობის პერიოდი. ქვეყნის ზარალი ათობით მილიონ ევრო იყო. კიბერშეტევის შემდეგ, საჯარო და არასამთავრობო სექტორში, მედიაში, საზოგადოებაში პირადი თუ საქმიანი მოხმარებისას მნიშვნელოვნად ამაღლდა ცნობიერება საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების უსაფრთხოებაზე. ესტონეთმა მომავალში ქვეყნის კიბერშეტევებისგან დაცვისთვის 2008 წელს შეიმუშავა ხუთწლიანი კიბერუსაფრთხოების სტრატეგია, რომლის ძირითდი მიზანი ახალი უსაფრთხოების ღონისძიებების შემუშავება, განხორციელება, კიბერუსაფრთხოებაში კვალიფიკაციის ამაღლება, საკანონმდებლო ბაზის გაუმჯობესება, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება იყო. ესტონეთის კუბერუსაფრთხოების სტრატეგიის მთავარი აქცენტი თანამშრომლობა კერძო, საჯარო სექტორსა და ეროვნული კიბერთავდაცვის ლიგის სტრუქტურებს შორის. ლიგამ 150 - ზე მეტი ექსპერტის ჩართულობით განავითარა ინფორმაციის უსაფრთხოების სხვადასხვა სიმულაცია და

³⁹ (BBC, 2017).

ჩაატარა წვრთვნები. ინფორმაციული უსაფრთხოების დაცვისთვის გატარებულმა რეფორმებმა ხელი შეუწყო ესტონეთის ტელესაკომუნიკაციო ქსელებისა და სხვა მნიშვნელოვანი ინფრასტრუქტურის გამართულ მუშაობას. ნატომ 2008 წელს შექმნა კიბერთავდაცვის ცენტრი ესტონეთში ნატოს წევრი ქვეყნებისთვის კიბერუსაფრთხოების გაუმჯობესებისთვის.⁴⁰ ეს ცენტრი შექმნის დღიდან მხარს უჭერს სხვადასხვა კომპანიებსა თუ აკადემიურ კვლევებს ცნობიერების ამაღლებისთვის. ამ მიზნით ესტონეთმა უმასპინძლა რამდენიმე მაღალი დონის კონფერენციას და განახორციელა მნიშვნელოვანი აქტივობები ამ მიმართულებით.

უახლეს წარსულში ჩინეთმა დაადანაშაულა ობამას ადმინისტრაცია ირანის წინააღმდეგ ონლაინ-ომების წარმოებაში, რომელშიც ჩართული იყო დაქირავებული „ჰაკერების ბრიგადა“ და მიმდინარეობდა მანიპულაცია Twitter-ისა და YouTube-ის დახმარებით, რათა გაღვივებულიყო ანტისახელმწიფოებრივი აგიტაცია“.

IISS-ის მიხედვით, ტერორიზმი და ომები კიბერსივრცეში შესაძლებელია გამოყენონ ქვეყნის ინფრასტრუქტურის გათიშვისთვის, ქვეყნის სამხედრო მონაცემების სისტემებში შეღწევისთვის, ქვეყნის ფინანსური ტრანსაქციების არევისთვის ან სხვა რაიმე საზიანო ქმედება განახორციელონ. მაგალითად, პენტაგონმა 2009 წლის ივნისში აშშ-ის კიბერმართველობა (US Cyber Command) შექმნა. ბრიტანეთმა კიბერუსაფრთხოების ოპერაციების ცენტრი ჩამოაყალიბა ჩელტენჰემში (GCHQ). აშშ-ში და დიდ ბრიტანეთში გატარებული ღონისძიების მიუხედავად, დღეს მთავრობებს და ეროვნული უსაფრთხოების დაწესებულებებს არ შეუძლიათ განაცხადონ, თუ როდის და ვის მიერ მოხდა მათზე თავდასხმა და როგორი იქნება მათი რეაქცია და პასუხი.

ჩინეთისა და სხვა ქვეყნების მაგალითები განხილული იყო იმ მოტივით, რომ თვალსაჩინოდ ასახავს ინტერნეტის შეღწევადობის სისწრაფეს, მასშტაბს და ასევე წარმოაჩენს ხელისუფლებების სტარტეგიების

⁴⁰ ინტერნეტი: <https://www.nato.int/docu/update/2008/05-may/e0514a.html>
წვდომა 10.05.21.

ცვლილებებს ინფორმაციის მართვის ადგილობრივი და გლობალური ძალაუფლების საკითხებში.

დასავლეთის ქვეყნებში, როგორებიცაა გაერთიანებული სამეფო და აშშ-ი მედია-კომენტატორებს, პოლიტიკოსებს, სისხლის სამართლის სპეციალისტებს და უსაფრთხოების პროფესიონალებს შესაძლებელია ამოძრავებდეთ ძლიერი ინტერესი გააზვიადონ რისკები, რაც შეიძლება მომდინარეობდეს ზემოთ აღნიშნული მიზეზებით. სოციოლოგი მაჯიდ იარი ინფორმაციული უსაფრთხოების ტრანსაზღვრო ტენდენციებს ასე აფასებს: „შეშფოთება, რომელიც დასავლეთმა ჩინეთზე გამოთქვა კიბერდანაშაულის, კიბერტერორიზმისა და კიბერომების წყაროს მიმართ, რეალურად ჩინეთის ეკონომიკის გაძლიერებას უკავშირდება. ეს იწვევს ეკონომიკურ და პოლიტიკურ შიშს იმ ქვეყნებში (განსაკუთრებით აშშ-ში, რომლის ეკონომიკაც ერთ კვირასაც ვერ გაძლებდა ჩინეთის ეკონომიკის გარეშე), რომლებსაც რამდენიმე ათწლეულის მანძილზე ხელთ ეპყრათ ძალაუფლება ამ სფეროში.

ქვეყნების ინფორმაციული უსაფრთხოებისთვის ნატოს კიბერთავდაცვის ცენტრი 2009 წლიდან ატარებს ყოვლენაწიურ კონფერენციას კიბერ კონფლიქტებზე, რომელშიც მონაწილეობენ საერთაშორისო ექსპერტები, მთავრობების, მედიის, კერძო სექტორის თუ აკადემიური წრეების წარმომადგენლები. კონფერენციის მთავარი თემებია: საერთაშორისო თანამშრომლობა, კიბერუსაფრთხოების საკანონმდებლო, მარეგულირებელი, სამხედრო ასპექტები თავისუფალი და უსაფრთხო ინტერნეტის განვითარებისთვის.⁴¹

ინტერნეტის შემქმნელები ვერასდროს წარმოიდგენდნენ, რომ ინტერნეტ ინფრასტრუქტურების მზარდი განვითარება წარმოშობდა ისეთ მასშტაბურ სისტემათა სისტემას, რომლის უსაფრთხოება მნიშვნელოვან გამოწვევად გადაიქცეოდა. ამ ახალმა მეცნიერულმა მიღწევამ ბევრ სიკეთესთან ერთად, ასევე საფრთხეები და ინფორმაციის საბრძოლო სივრცის ახალი ველი წარმოშვა. ახალა ყოველდღიურად ხდება კიბერდანაშაული ინდივიდების, სხვადასხვა ბიზნესისა თუ მთავრობის წინააღმდეგ.

⁴¹ ინტერნეტი: <https://ccdcoe.org/> წვდომა 10.05. 21.

ნაშრომში მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა ახალი ინფორმაციული სივრცის გლობალურ მნიშვნელობას, მის დადებით და უარყოფით ფაქტორებს. მასში ფართოდაა გაანალიზებული სოციალური მედიის როლი, რომელსაც თავისი მნიშვნელობით და გავლენით დღეს „მეხუთე ხელისუფლებასაც“ უწოდებენ. დამკვიდრდა მსოფლიო მასშტაბის კომუნიკაციის შესაძლებლობანი. პოლიტიკურ ზეგავლენათა და პერსპექტივათა ქსელმა მთელი მსოფლიო მოიცვა. ურთიერთობა და კომუნიკაცია მრავალი თვალსაზრისით გამარტივდა, რამაც ყველა ადამიანის განცდისა და ქმედების დროში სინქრონიზაცია მოახდინა. ყოველმხრივი გლობალიზაციის, მზარდი რისკების და საზოგადოებრივი პროცესების განუსაზღვრელობის პირობებში ინფორმაციული უსაფრთხოების პრობლემები ხდება ერთ-ერთ ძირითადი საკითხი ელექტრონული ხელისუფლების თვითშენარჩუნებისთვის. ეს კი ნიშნავს: ყველა ხდომილების თანადროულობა და ერთმანეთთან შეთანხმების მოთხოვნილება, საერთო მომავალთან ერთად ჰეტეროგენულ წარსულთა ფონზე, მთელი მსოფლიოს მასშტაბით გაცნობიერდა - და თანაც, მოთხოვნის სახით. მის ფარგლებში ჟურნალისტებს სხვადასხვა ქვეყნიდან საშუალება აქვთ იმუშავონ ერთობლივ ეროვნულ და საერთაშორისო დონის პროექტებზე. ასეთი ჟურნალისტური იდეების გენერაცია რამდენიმე ქვეყნისათვის ყოველთვის აქტუალურია, თუკი ამ კუთხით რეალობას ანგარიშს გავუწევთ, ასეთი განვითარებანი გვაიძულებენ საზოგადოების ცნების საკითხი ახლებურად დავსვათ. საქართველოში საზოგადოების საინფორმაციო მართვის სისტემებს მცირე გამოცდილება აქვს. ჩვენს ქვეყანაში ინფორმაციულ უსაფრთხოების კანონის არსებობის მიუხედავად, რომელიც უფლება - მოვალეობებს, სახელმწიფოს კონტროლის მექანიზმებს საზღვრავს, ამავე სფეროს ექსპერტები მიუთითებენ საკონსტიტუციო ბაზის ხარვეზებზე, ინფორმაციის უსაფრთხოების პრობლემებზე, ამ საკითხებში საკანონმდებლო სფეროს პრაქტიკულად გაუმართავობაზე.⁴² მაგალითად, საქართველოში 2014 წელს ინტერნეტის თავისუფლების საკითხი ფარულ მიყურადებაზე კანონის დისკუსიის კონტექსტში აქტუალური იყო. ამ დისკუსიის მთავარი საკითხი სამართალდამცავების მხრიდან უკანონო

⁴² მედიის განვითარების ფონდი. (2018). ინტერნეტი Retrieved from <http://mdfgeorgia.ge/eng/home> წვდომა 05.09 21.

მოსმენების შესაძლებლობა, სასამართლოს ნებართვის გარეშე მობილურ კომპანიებთან პირდაპირი წვდომა იყო. ეს წესი ინტერნეტ პროვაიდერებზეც ვრცელდება. ეს გულისხმობს, რომ სამართალდამცავებს თეორიულად შეუძლიათ, სასამართლო ნებართვის გარეშე, მოქალაქეების ინტერნეტ ანგარიშებს უთვალთვალონ. დღემდე საქართველოში ეს საკითხი პრობლემატურია.

ჩვენს ქვეყანაში ათწლეულების მანძილზე არ არსებობდა ანგარიშვალდებულების აუცილებლობა საზოგადოებასთან, ამიტომ საზოგადოებასთან ურთიერთობებიც ისეთივე იყო, როგორც ზოგადად სახელმწიფოს მართვის სისტემა. გაზეთებს, ჟურნალებს, სახელმწიფო დაწესებულებების პრეს-სამსახურებს კი ზუსტად განსაზღვრული ინფორმაციის გადაცემის უფლება ჰქონდათ. ქართული საინფორმაციო გადაცემები ცდილობდნენ რეალური მოვლენებიდან ყურადღება ნაკლებად მნიშვნელოვან მოვლენებზე გადაეტანათ. დღემდე საქართველოში ამ მხრივ სახელმწიფო და კერძო სექტორში სერიოზული პრობლემებია. რეგიონალურ, ქვეყნების მიხედვით, საზოგადოებათა საწყის წერტილად აღება და ყველა ამ მსოფლიო მასშტაბის დონეზე ურთიერთდამოკიდებულებათა ურთიერთობათა სახით განხილვა სულ უფრო და უფრო აქტუალური ხდება. ფაქტია: მსოფლიო საზოგადოება, დიდ ხანია ჩამოყალიბდა ერთიან საინფორმაციო სისტემად. მხოლოდ აზროვნებისა და აღქმის ტრადიციული სტრუქტურები გვიშლიან ხელს, დავინახოთ და ვაღიაროთ ეს რეალური ვითარება. მაგალითად, 1991 წელს, როდესაც ჩვენი ქვეყანა თითქმის 50-წლიანი საბჭოთა მმართველობის შემდეგ დამოუკიდებლობა გამოაცხადა, ინფრასტრუქტურა საშინელ მდგომარეობაში იყო. იგივე მდგომარეობაში ბალტიის ქვეყნები იყო. ესტონეთის ახალმა ხელმძღვანელობამ ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთ უმთავრესს ინსტრუმენტად საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განვითარება მიიჩნია და დიდი ინვესტიციები ჩადო მის განსავითარებლად.

თუ დიდ მანძილს დავიჭერთ და მკაფიო ცნებით აბსტრაქციას მოვახდენთ, შეგვიძლია დავინახოთ, თუ როგორაა დამოკიდებული მსოფლიო საზოგადოებრივი ევოლუცია კომუნიკაციის სახეთა ცვლილებებზე. ასეთი კავშირის არსებობა მოსალოდნელიცაა. ბოლოს და

ბოლოს, საზოგადოების სოციალური სისტემა კომუნიკაციის პროცესებისგან შედგება. ძალიან უხეშად, საზოგადოების სისტემა შეგვიძლია დავახასიათოთ ერთმანეთისთვის ხელმისაწვდომ, კომუნიკაციურად მისაღწევად განცდათა და ქმედებათა ერთობლიობად. კომუნიკაცია საზოგადოებას ერთ მთლიანობად კრავს. ამის კონსტანტირება არც ისე რთულია; მნიშვნელოვანია, შევძლოთ კომუნიკაციის სახეთა და საზოგადოების ურთიერთკავშირზე ამ თეზისის ისტორიული, თანამედროვე და შინაარსობრივი თვალსაზრისით დიფერენცირება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, იგი ლიტონ განცხადებად დარჩება.⁴³

ციფრულ სამყაროში ჟურნალისტურ პროდუქტში ჟურნალისტის, მოქალაქის მხრიდან კითხვა, აუდიო-ვიდეო თხრობა მასალისთვის სწორი ფორმისა და შინაარსის კონსტრუირებისთვის ახალი რეალობაა. განსაკუთრებით იმგვარ სოციალურ ცნებათა ზემოქმედების გასახანგრძლივებლად, რომელთა მეშვეობითაც საზოგადოების ერთიანობა ერთ-ერთი ნაწილობრივი ფუნქციიდან განისაზღვრება - ან პოლიტიკური და ეკონომიკური სფეროს პერსპექტივიდან. ხოლო თუკი, ამის საპირისპიროდ, იმ ფაქტიდან ამოვალთ, რომ ამასობაში ერთიანი, მთელი მსოფლიოს მომცველი საზოგადოებრივი სისტემა შეიქმნა, რომელსაც მსოფლიო სახელმწიფო არ ესაჭიროება, მაშინ, ბუნებრივია, ისიც უნდა გავაცნობიეროთ, რომ დედამიწის ყველა რეგიონი მსოფლიო საზოგადოების ამ ფაქტში თანაბრად არ მონაწილეობს. პოლიტიკური ძალაუფლების, კაპიტალთა მასების, ეკონომიკურ-ტექნიკური ინფრასტრუქტურების, განათლებისა და ცოდნის უზარმაზარ სხვადასხვაობათა არდანახვა შეუძლებელიცაა და დაუშვებელიც.

„აკურატული ჟურნალისტიკა“, „ანალიტიკური ჟურნალისტიკა“, „მონაცემებზე დაფუძნებული ჟურნალისტიკა“, „კომპიუტერული ჟურნალისტიკა“ „მობილური ჟურნალისტიკა“ - ყველა ეს ტერმინი აერთიანებს, აღნიშნავს პერსონალური კომპიუტერების მიერ ახალი ამბების გაშუქებაში მოხდენილ რევოლუციას. ჟურნალისტისთვის აღარ კმარა, რომ უბრალოდ სიტყვის დიდოსტატი იყოს. თანამედროვე საინფორმაციო

⁴³ ლუმანი, ნ., 2007. საზოგადოებრივი კომუნიკაციის სისტემის ცვლილებანი და მასობრივი მედია. თბილისი: გამომცემლობა „არსე“.

საზოგადოებაში „ჟურნალისტი უნდა იყოს მონაცემთა ბაზების მენეჯერი, მონაცემთა დამუშავებელი და ანალიტიკოსი“, ამბობს ჩრდილოეთ კაროლინის უნივერსიტეტის ემერიტუს-პროფესორი და ჟურნალისტიკაში სოციალურ მეცნიერებათა მეთოდების გამოყენების სპეციალისტი ფილიპ მეიერი.

ორი ამოცანაა თანამედროვე ჟურნალისტის წინაშე 1. კომპიუტერის წყალობით ჟურნალისტის ხელთ აუარება ინფორმაციაა და მისი დამუშავებაც მალე და დიდი სიზუსტით შეიძლება; 2. ორი შეუცვლელი ამოცანა ჟურნალისტის წინაშე, რომელსაც კომპიუტერი ასრულებს მის ცხოვრებაში: პირველი - ინფორმაციის მოძიება; მეორე - ინფორმაციის დამუშავება

კონტენტის შინაარსი და ტექნოლოგიები ცვლილება. ნაშრომი მოიცავს ინფორმაციული საზოგადოების ევოლუციის ძირითად ტენდენციებს, სადაც მოცემულია განაზრებანი მედიაში ტექნოლოგიური ცვლილებების აქტუალურ პრობლემებზე. დღეს სოციალური არხები საზოგადოების ახალ სოციალურ სტრუქტურად ჩამოყალიბდნენ. ყურადღება გამახვილებულია ახალი მედიის რაობისა და როლის შესახებ, როგორც თანამედროვე მსოფლიოში, ისე საქართველოში. აქცენტი კომუნიკაციური პროცესების ანალიზზეა გაკეთებული: ინფორმაციული მსოფლიო სისტემა, მედია ტექნოლოგიების რევოლუციის სოციალური, კულტური შედეგები, სოციალური მედია, ვორდპრესი, ბლოგინგი და ტრადიციული მედია. ტრადიციული და ახალი ბიზნეს-მოდელები, არქიტექტურა როგორც კომუნიკაცია, ინტერნეტის ინფრასტრუქტურა. ესაა ავტორის ქართულ სამეცნიერო, პრაქტიკულ ქართულ ჟურნალისტიკაში პრობლემების ხედვის მიდგომები და ხშირად მათი გადაჭრის გზებისა და საშუალებების შემოთავაზება. სოციალური არხების მომხმარებლები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებიდან ფაქტების თვითმხილველნი არიან. ჟურნალისტებისგან დამოუკიდებლად აქვეყნებენ იმ ინფორმაციებს, რომლებსაც შეესწრნენ. ამ მხრივ „ფეიბუქის ერამ“ წარმოდგენილი შესაძლებლობები მისცა ჟურნალისტებს ინფორმაციის წყაროს თვალსაზრისით. სწორედ აქედან გამომდინარე ეწოდება სოციალური მედიას:

✓ „ღია წყაროს ჟურნალისტიკა“ (Open Source Journalism);

✓ „მონაწილეობითი ჟურნალისტიკა“ (Participatory Journalism),

✓ „პუბლიკის ჟურნალისტიკა“⁴⁴

სოციალური არხების მკვლევრის ჯოის ნიპის განსაზღვრებით ჟურნალისტიკის ამ მოდელში პროფესიონალები (ისეთი მომხმარებლები, ვისაც გაწეული რეპორტიორული სამუშაოსთვის ჰონორარს უხდიან) საერთოდ არ არიან ჩართულნი. ახალი ამბების გვერდს/ბლოგინგს, ადგილობრივ რადიოსადგურსა თუ გაზეთს მთლიანად მოქალაქეთა ჯგუფი ან რაიმე ორგანიზაცია მართავს. იმისათვის, რომ მსგავსი მუშაობა „ჟურნალისტიკად“ შეფასდეს, იგი უნდა შეიცავდეს ორიგინალურ ინტერვიუებს, რეპორტირებს ან იმ მოვლენების, ფაქტების ანალიზს, რასთანაც თვითონ ავტორს აქვს შეხება.⁴⁵

თანამედროვე მედიის ციფრული განვითარების ამ ტენდენციებიდან გამომდინარე მედიამკვლევრების ერთი ბანკი ტრადიციული მედიის კრიზისზე მიაწინებებს, თუმცა ჟურნალისტიკის პროფესია არასოდეს ყოფილა ისე მნიშვნელოვანი, როგორც ახლა. ცალკე საკითხია ინფორმაციის წარმოდგენელ ნაკადებთან გამკლავება. ამიტომაც სოციალური არხებიდან ინფორმაციის გამოყენებისას ჟურნალისტების როლი ონლაინ წყაროების გადამოწმება, ფიქსაცია, ფაქტოგრაფია და ლეგიტიმაციაა. ჟურნალისტების ინტერაქტიული საქმიანობის ყველაზე საინტერესო ასპექტია, რომ მათ შეუძლიათ პირდაპირი კონტაქტი ჰქონდეთ აუდიტორიასთან სოციალური არხების საშუალებით. გარდა მომხმარებელთან კომუნიკაციისა, ჟურნალისტებს შეუძლიათ შეაგროვონ და გაავრცელონ ინფორმაციები: მოიძიონ საჭირო ლინკები, საინტერესო ამბები, მოვლენები, წყაროები, ხალხი, რომელიც საქმიანობს ავტორის მიერ არჩეულ სფეროში. ჟურნალისტმა მეთიუ ინგრმა სოციალურ ქსელი „ტვიტერი“ ასე შეაფასა: „Twitter-ი ისტორიის პირველი ვერსიაა“. ამ მოსაზრებას ადასტურებს: მბუმბაიზე თავდასხმა, კოლარადოში თვითფრინავის ჩამოვარდნა, მდინარე გუდონში ავტოკატასტროფა. ეს ფაქტები თვითმხილველებმა ტელეფონით გადაიღეს და Twitter-ზე გამოაქვეყნეს. მაგალითად, აშშ-ს ყოფილი პრეზიდენტის, ბარაკ ობამას ციტატა, „ტვიტერის“ ისტორიაში, ყველაზე

⁴⁴ Haas, Tanni (2005). From “Public Journalism” to the “Public’s Journalism”? Rethoric and reality in the discourse on weblogs, *Journalism Studies* 6(3): 387.

⁴⁵ Nip, Joyce Y.M. (2006). Exploring the second phase of public journalism, *Journalism Studies*, 7(2): 230.

პოპულარული „ტვიტი“ გახდა. ობამამ ნელსონ მანდელას ციტატა გამოიყენა: „არავინ იზადება სხვა ადამიანის მიმართ სიმუღვილით კანის ფერის, წარმომავლობის ან რელიგიის ნიშნით“... ობამას ტვიტის ეს გვერდი ფოტოთი ილუსტრირებული იყო: ობამას პატარა ფანჩატურიდან სამი სხვადასხვა რასის ბავშვი უყურებს. ეს „პოსტი“ სამმა მილიონმა ადამიანმა მოიწონა. ამ მასალით ბარაკ ობამამ 12 აგვისტოს შარლოტსვილში მომხდარ დაპირისპირებას უპასუხა. ულტრამემარჯვენე ჯგუფის ერთ-ერთი წევრი ანტიფემისტების აქციაზე მანქანით შევარდა. შედეგად ერთი ადამიანი გარდაიცვალა, 19 დაშავდა.⁴⁶

ბლოგები ასევე ეფექტიანი პლატფორმებია ჟურნალისტური საქმიანობისთვის - ხალხი ბევრ კრიატიულ იდეებს ატრიალებს ინტერნეტში. ცნობილია, რომ წარმოდგენილი სოციალური ქსელები ვებტექნოლოგიაზე დაფუძნებული სერვისია, რომელიც ნებას რთავს ინდივიდებს, საზოგადოებრივ ჯგუფებს ღიად გამოხატონ საკუთარი თვალთახედვა და იდეები. მოიწვიონ სხვა ადამიანები, ჩართონ სადისკუსიო კლუბებში. ასეთი კავშირი მოსალოდნელიცაა. ბლოგინგის ბევრი მეთოდი არსებობს, გამოვკეთავთ რამდენიმე ძირითად ტიპს: 1. პირადი - ბლოგი, როდესაც ავტორი პირად ისტორიებზე, ემოციებზე, მეგობრებზე ჰყვება; 2. თემატური - როდესაც ბლოგერი კონკრეტულ საკითხზე წერს კონტენტს; 3. კორპორატიული - მედიაკომპანიების ვებგვერდზე გახსნილი ბლოგები, როდესაც თავად გამოცემის ჟურნალისტები ან მოწვეული ბლოგერები წერენ მასალებს. ასეთი ბლოგინგების თემა შეიძლება იყოს პრობლემატურ საკითხებზე დაწერილი მასალების შეჯამება და ანალიზი. საგანმანათლებლო მიმართულების მასალების გამოქვეყნება; პროფილები - ხალხზე, კომპანიებზე; დებატები - ორი განსხვავებული აზრის წარმოდგენა; ავტორისეული მოსაზრებების განხილვა და საზოგადოებისთვის საჭირობო თემებზე განმარტებები. ჟურნალისტის გამოცდილების გაზიარება, ახალი ამბები და შეფასებები ცნობილ ადამიანებზე. მაგალითად,

⁴⁶ ინტერნეტი Barack Obama @BarackObama

<https://twitter.com/barackobama/status/896523232098078720> წვდომა 10.05. 21

ასეთ ბლოგებად შეიძლება განვიხილოთ „საზოგადოებრივი მაუწყებლობის“, „რადიო თავისუფლების“, „ლიბერალის“, ტაბულის“, „ნეტგაზეთის“ და სხვა ქართულ მედია სივრცეში მომზადებული კორპორატიული ბლოგები.

ინტერნეტ ინფრასტრუქტურა ჟურნალისტს აძლევს საშუალებას, რომ სამიზნე აუდიტორიისთვის იყოს ყველგან და ყოველთვის ხელმისაწვდომი. აღსანიშნავია, რომ სოციალურმა ქსელებმა და ბლოგებმა ინფორმაციის მოპოვება, გავრცელების, აზრის გამოხატვის მიზნით 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ განვითარებული მოვლენების პარალელურად დაიწყო. იმ პერიოდში გამოიზნულად დაიხურა ქართული ვებგვერდები და მათთან ერთად საზოგადოებრივ აზრთა მიმოცვლისა და დისკუსიის შესაძლებლობა. ამ სიტუაციის გამო ბევრმა ინტერნეტ მომხმარებელმა გახსნა საკუთარი საავტორო პლატფორმა და ის ინფორმაციის გავრცელების ალტერნატიულ ერთადერთ საშუალებად აქცია. ტექნოლოგიების ხანაში აუდიტორიის ნაწილი, განსაკუთრებით ახალგაზრდები მედია კონტენტს ძირითადად სმარტფონებში ნახულობს. მაგალითად, სოციალური ქსელი „ინსტაგრამი“ მედიისთვის ის საშუალებაა, რომელიც ახალგაზრდა აუდიტორიას წვდება. მაგალითად, [BBC](#) ექვს წელზე მეტია იყენებს [BBC-ის „ინსტაგრამი“ ანგარიშის](#) პლატფორმას, სადაც შესაძლებელია მსოფლიოს ყველაზე მნიშვნელოვანი ამბების ნახვა. შესაბამისად, მსოფლიო გამოცემები, ტრადიციული მედია ამბის ვიზუალიზაციის ისეთ ფორმებს მიმართავენ, რომლებიც მობილურის ფორმატს მოერგება.

სმარტფონისთვის ამბის ვიზუალური თხრობის რამდენიმე მაგალითი სახელდება: **1. მოკლე განმარტებითი ვიდეო, მოკლემეტრაჟიანი დოკუმენტური მასალა:** თხრობის ამ ფორმატს არაერთი მედია საშუალება მიმართავს. ამ კუთხით გამოირჩევიან by AJ+ და NowThis. ამ ფორმატის მოკლე ვიდეოებში ანიმაციები და სუბტიტრები წარმოდგენილი; **2. "სტორები":** ეს კონტენტი ძირითადად Instagram-ისა და Snapchat-ისთვის იქმნება. ბევრი მედია „სტორების" კატეგორიას ვებგვერდზე, სტატიებშიც, ტექსტებშიც იყენებს - ინტერნეტ მომხმარებელს შეუძლია სმარტფონში გვერდებზე ჰორიზონტალურად გადავიდეს. BBC: A mission of astonishing discovery , Washington Post: A city destroyed by riot; **3. "SCROLLYTELLING"-ი:**

ტრადიციული ბეჭდვური მედიის ჟანრით დაწერილი სტატიაა, სმარტფონის მომხმარებელი ე.წ. "სქროლვით" კითხულობს. მასალაში გამოყენებულია ფოტოები, ვიდეოები, გრაფიკები და ა.შ. 4. **მონაცემთა ვიზუალიზაცია:** ძირითადი ტექსტის გარეშე, ინფორგრაფიკებითა და მონაცემებით შექმნილი ინტერაქტიული ფორმატი. 5. **სტრუქტურირებული სტატიები და ჩამონათვალი:** კონკრეტული თემის ირგვლივ დანომრილი, ტიპოგრაფიული ან სხვა ფორმით სტრუქტურირებული ვიზუალური მასალაა. გამოიყენება BuzzFeed-ი და Huffington Post-ი. მაგალითი: *Quartz: How We'll Win 6.პერსონიფიცირებული თხრობა, ადაპტირებული მასალები:* ამბავი, თემა კორექტირდება მკითხველის პერსონალური არჩევანიდან გამომდინარე. ასეთი ფორმატით გადმოცემული ამბავი მომხმარებელზეა ადაპტირებული და მის ინტერესებს შეესაბამება. მაგალითი: BBC: *Life expectancy calculator*; 7. **LIVE ბლოგინგი - განახლებადი ინფორმაცია**

გამოცემები: ამ ფორმატს მნიშვნელოვანი მოვლენებისას იყენებენ: მაგალითად, პოლიტიკური შეხვედრებისას, კულტურული და სპორტული, ღონისძიებებისას. 8. **ბოტები, ამბის ავტომატიზებული თხრობა:** არჩევნების, სპორტული ღონისძიებებისა და სხვა მოვლენების გასაშუქებლად ზოგიერთი მედია ყალბ ინფორმაციებს იყენებს, რომელიც მომხმარებელს ინფორმაციას შეტყობინების სახით უგზავნის; 9. **360° ვიდეო, ვირტუალური და გაფართოებული რეალური სივრცე:** The Guardian-სა და The New York Times-ს თავიანთი აპლიკაციებისთვის ვირტუალური რეალობის სივრცის გამოყენებით სხვადასხვა თემაზე აქვთ მასალები მომზადებული. მაგალითი: New York Times: *Daily 360*⁴⁷

აქედან გამომდინარე, ინფორმაციაზე მისაწვდომობა, გავრცელება სოციალური ქსელების გამოყენებით უფრო პოპულარული გახდა. სწორედ ესაა მისი ძალუფლება. ნაშრომშიც, სწორედ ამ ორ მიმართულებაზე: ტრადიციულ და ინოვაციურ ჟურნალისტიკის ძალაუფლებაზე, როლზე კეთდება ძირითადი აქცენტები.

⁴⁷ ინტერნეტის ხელმისაწვდომობა

<https://www.mediachecker.ge/ka/wiki/resursebi/article/80691-ambis-vizualuri-thkhrobis-9-tipi-smartfonisthvis>. [წვდომის თარიღი 24 აპრილი 2021]

ინოვაციური ჟურნალისტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია ახალი მედია ენა. ჟურნალისტიკის ენა მთავარი სამუშაო იარაღი, საშენი მასალაა: თუ დიდ მანძილს დავიჭერთ და მკაფიო ცნებით აბსტრაქციას მოვახდენთ, შეგვიძლია დავინახოთ, თუ როგორაა დამოკიდებული საზოგადოებრივი ევოლუცია ვერბალური კომუნიკაციის სახეთა ცვლილებებზე. ახალი მედია ენის გამოწვევებს გვერდს ვერ აუვლის ვერავინ, ვინც დაინტერესებულია თანამედროვე საზოგადოებასთან კომუნიკაციით და ამ საზოგადოებაში ძალაუფლებრივი ურთიერთობებით. მედიის პოლიტიკური დისკურსის ენობრივი ასპექტებია: ტექსტის ფორმა, შინაარსი და ზოგადად ლექსიკა. კომუნიკაცია კი მედია ენის განუყოფელი ნაწილია.⁴⁸

მედია ენის მკვლევარი ფერკლაუფი განიხილავს მასმედიის „ფარულ ძალაუფლებას“.⁴⁹ მისი განმარტებით: „დისკურსში გამოხატული ძალაუფლება უკავშირდება ძალაუფლების მქონეთა მიერ საზოგადოების იმ ნაწილის კონტროლს, რომელსაც ძალაუფლება არ გააჩნია“. მეცნიერი განასხვავებს სამი ტიპის მედია ენის საშუალებით იძულებით გადაწყვეტილებებს:

1. თანხმობის მოპოვება იმ თემაზე, რაც ძალაუფლების მქონე წარმომადგენლის მიერ ითქვა ან განხორციელდა; განსაზღვრავს თუ რა სოციალურ-პოლიტიკური შეტყობინება გადმოიცემა ზეპირ თუ წერილობით ტექსტში, იკვლევს ენისა და ძალაუფლების ურთიერთმიმართებას;

2. სოციალური კომუნიკაციები, რომლებშიც ადამიანები მონაწილეობას დისკურსის საშუალებით იღებენ;

⁴⁸ ლომიძე, თ., 2016. საზოგადოებრივ აზრზე სამეტყველო ზემოქმედების კოგნიტური ასპექტები. თბილისი წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, გვ.14.

⁴⁹ Fairclough, N., 2001. *Language and Power*. New York : Published in the United States of America by Longman Inc. გვ. 8.

3. სუბიექტები, ან „სუბიექტური პოზიციები“, რომლებიც შესაძლოა გააჩნდეს ხალხს. მედია ტექსტებს, როგორც სოციალური მოვლენების შემადგენელ ფაქტებს, გააჩნია მიზეზობრივი ეფექტები, რომლებიც იწვევენ ცვლილებებს. უპირველესად, მედია ტექსტებს ცვლილებები შეაქვთ ჩვენს ცოდნაში, რწმენაში, დამოკიდებულებებში, ღირებულებებში და ა. შ. მათ გააჩნიათ გრძელვადიანი გავლენები.⁵⁰

მაგალითად, მედიაში ხანგრძლივ რეკლამებს და სხვა ტიპის კომერციული ხასიათის ტექსტებს საზოგადოების როგორც „მომხმარებლის“ იდენტობის ან მათი ზოგადი იდენტობის ფორმირება შეუძლიათ. მედია ტექსტები ახდენენ ომის პროვოცირებას, ცვლილებები შეაქვთ განათლებაში, ინდუსტრიულ ურთიერთობებში და ა. შ. ეს შეიძლება მოიცავდეს მატერიალურ სამყაროსაც, როგორიცაა მაგალითად ურბანული დიზაინი, არქიტექტურა ან კონკრეტული შენობის დიზაინი. ზოგადი შეფასებით, მედია ტექსტებს აქვთ მიზეზობრივი გავლენა და გარკვეული წვლილი შეაქვთ ადამიანების ცხოვრებაში (მათ რწმენაში, დამოკიდებულებებში და ა. შ.), ქმედებებში, სოციალურ ურთიერთობებსა და მატერიალურ სამყაროში.

პოლიტიკური დისკურსის ანალიზი (PDA) კი შეისწავლის სხვადასხვა ტიპის პოლიტიკურ მედია ტექსტს. პოლიტიკურ ტექსტებს აქტიურად იკვლევენ დასავლეთელი მეცნიერები: ვან დეიკი, ნორმან ფერკლაუფი, რუთ ვოდაკი, ბოგრანდი, დრესლერი. ეს კვლევები ციფრულ სამყაროში განსაკუთრებით აქტუალურია.

ვან დეიკი მიხედვით, პოლიტიკური დისკურსის კრიტიკული ანალიზი ძირითადად განიხილავს პოლიტიკური ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, პოლიტიკური დისკურსის სიჭარბესა და გაბატონებას. ამ კომპონენტით ხდება იმ შედეგების კვლევა, რაც ჟურნალისტებისა თუ რესპოდენტების რიტორიკით გამოწვეულ სოციალურ და პოლიტიკურ უთანასწორობას იწვევს.

⁵⁰ ლომიძე, თ., 2016. საზოგადოებრივ აზრზე სამეტყველო ზემოქმედების კოგნიტური ასპექტები. თბილისი წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, გვ.15

ამ ლოგიკით პოლიტიკური დისკურსის ორი გაგება სახელდება:

1. პოლიტიკური დისკურსი განიმარტება როგორც პუბლიცისტური ენა. მკვლევარ ლანდშერის ნაშრომებში „The Political Rhetoric of United Europe“ განმარტებულია, ყველა საჯარო გამოსვლა პოლიტიკურ კონტექსტში. ამდენად, პოლიტიკური დისკურსია განხილვა პუბლიცისტურ ენად. ეს ასპექტი გამოიყენება კომუნიკაციების სოციალურ-პოლიტიკურ სფეროში. ვან დეიკის მითითებით პოლიტიკური დისკურსი განიხილება პოლიტიკური სფეროს შემოფარგლული მედია ფორმატით. მედია ამ ფორმატს იყენებს სპეციფიკური ენობრივი თეზაურუსით, * ფუნქციური დანიშნულებითა და კომუნიკაციური ზემოქმედების მიზნით. ვან დეიკის კონცეფციაში, პოლიტიკური დისკურსი პოლიტიკოსების დისკურსია. პროფესიონალურ ჩარჩოში წარმოდგენისას დისკურსის ინსტიტუციონალურ ფორმად მოდიფიცირდება. შესაბამისად, პოლიტიკოსების დისკურსად შეიძლება მივიჩნიოთ მხოლოდ ის დისკურსები, რომლებიც რეალიზდება ისეთ საინსტიტუციო გარემოში, როგორიცაა სამთავრობო სხდომები, საპარლამენტო სესიები, პოლიტიკური პარტიის ყრილობები, წინასაარჩევნო კამპანიები, პოლიტიკური დებატები, რომლებიც მედიასაშუალებებით გადაიცემა. პერსონის მიერ აზრის გამოთქმა ხდება პოლიტიკოსის ამპლუაში შესაბამის ინსტიტუციონალურ გარემოში.⁵¹

აქედან დასკვნა, პოლიტიკოსები დაინტერესებულნი არიან, ან უნდა იყვნენ იმით, თუ რას ილაპარაკებენ და როგორ მიიტანენ თავიანთ სათქმელს აუდიტორიასთან. ნებისმიერი პოლიტიკური წყობის, რეჟიმის შემთხვევაში პოლიტიკოსისთვის უმთავრესია კომუნიკაციის სწორი

* ამა თუ იმ ენის ლექსიკის სრული მარაგი; ცნებასთან მიწერილია სათანადო სიტყვები და შესიტყვებები ერთ ან რამდენიმე ენაზე. საშუალებას იძლევა მნიშვნელობის მიხედვით მოვძებნოთ ამა თუ იმ ენის სიტყვები.

⁵¹ კირვალიძე, ნ., 2010. პოლიტიკური დისკურსი, როგორც ინტერდისციპლინური და ინტერპარადიგმული კვლევის საგანი. თბილისი: საერთაშორისო პერიოდული სამეცნიერო ჟურნალი „ინტელექტი“ გვ. 1. ინტერნეტი <http://eprints.iliauni.edu.ge/1019/> წვდომა 10.05.21.

ფორმის შერჩევა, რათა ამა თუ იმ საკითხში დაარწმუნოს თავისი შესაძლო ამომრჩეველი. კარგად მომზადებული წინასაარჩევნო დისკურსი „ლინგვისტურ ომში“ გამარჯვების გარანტიაა. პოლიტიკოსები ვერბალური კომუნიკაციის სხვადასხვა ხერხს მიმართავენ იმისთვის, რომ საზოგადოებრივი აზროვნების მართვით მიაღწიონ წარმატებას. აქედან ლინგვისტები საარჩევნო დისკურსს ასახელებენ ერთ-ერთ უმთავრესს კოპონენტს, რომელიც ხშირად წარმატებული საარჩევნო კამპანიის მთავარი წინაპირობაა.⁵²

ამჯერად ჩვენი კვლევის ერთ-ერთი საკითხია ტექსტები, რომლებსაც მედია გადასცემს. მედია მკვლევარმა პ. ბურდიემ გამოიკვლია მედიის ფარული სტრუქტურები. მისი ნაშრომი, რომელიც ამ საკითხების კვლევას ეხება, მედია მკვლევრებში, პრაქტიკოს ჟურნალისტთა წრეებში მკვლევრის ასეთმა თვალთახედვამ არაერთგვაროვანი შეფასება გამოიწვია: ჟურნალისტები აჩვენებენ სიახლეებს და აიძულებენ საზოგადოებას სჯეროდეს იმის, რასაც მედია პროდუქტი სთავაზობს. ფლობენ ჩვენების, სოციალური მობილიზაციის ძალაუფლებას. ამ მოსაზრებით, მასმედია ახორციელებს არამხოლოდ იდეებს, არამედ სოციალურ ჯგუფებს ქმედითს ხდის. ჟურნალისტური მასალების ტექსტებს შეუძლია როგორც პოზიტივის, ასევე დესტაბილიზაციის შეტანა საზოგადოებაში: სოციალური ინტეგრაციის პარალელურად ხელი შეუწყოს ნეგატიურ პროცესებს, როგორიცაა რასიზმი, შოვინიზმი, ქსენოფობია, დისკრიმინაცია, აგრესია და ა. შ. მცირე მედია პროდუქციის მომზადებაც კი რეალობის კონსტრუირების საშუალებაა. აქედან გამომდინარე დღეს, თანამედროვე პირობებში მასმედიის ვალია მხოლოდ ხელი შეუწყოს ჯანსაღი თანამედროვე საზოგადოების ლიბერალურ პრინციპებზე დამყარებული სამოქალაქო შეთანხმების შექმნას და არავითარ შემთხვევაში მის დანაწევრებას სხვადასხვა ბანაკად. ამ კატეგორიის საკითხების კვლევისას საჭიროა შეფასდეს ის ჟურნალისტური ტექსტები, სადაც არსებითად დარღვეულია სიზუსტის პრინციპი, ფაქტები და კონტექსტი არასრულყოფილად

⁵² ლომიძე, თ., 2016. საზოგადოებრივ აზრზე სამეტყველო ზემოქმედების კოგნიტური ასპექტები. თბილისი :წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, გვ.16.

გადმოცემული. ასევე გამოიკვეთოს ის ჟურნალისტური მასალები, სადაც ადგილი ჰქონდა ჟურნალისტთა მხრიდან დისკრიმინაციას, ხოლო რესპონდენტთა მხრიდან დისკრიმინაციის შემთხვევაში, დაცული არ ყოფილა პროფესიული სტანდარტი.

თუმცა, დღეს სხვადასხვა სფეროს მეცნიერები ჟურნალისტიკის ორმაგ სტანდარტს ასახელებენ დემოკრატიულ პროცესებთან მიმართებით: ერთი მხრივ, იგი ხელს უწყობს თავისუფალი აზრისა და დისკუსიების განვითარებას, მეორე მხრივ, კი სპობს დიალოგისთვის აუცილებელ საჯარო სივრცეს. სოციოლოგ ენტონი გიდენსის მოსაზრებით:^{*} „გლობალური ინფორმაციული საზოგადოების არსებობა უკვე ძლიერ მადემოკრატიზებელ ძალას წარმოადგენს. მეორე მხრივ, მასმედიის საშუალებები თვითონვე სპობენ დიალოგისთვის აუცილებელ თავისავე მიერ შექმნილ საჯარო სივრცეს პოლიტიკური საკითხების განუწყვეტელი გამარტივებისა და პერსონალიზაციის მეშვეობით“.⁵³

ვიდეო-აუდიო ამბავი ნებისმიერი სხვა სახის მასალასავით იძენს თავის ფორმას. პირველ ყოვლისა, უნდა ჩამოყალიბდეს მოკლე მონახაზი, რომელიც ამბის ძირითად სათქმელს გამოხატავდა. ამ მოკლე მონახაზს ხანდახან ფოკუსირებულ გეგმას უწოდებენ. ტერმინოლოგია აქ მეორეხარისხოვანია, მთავარია, ვიდრე ჩაწერას დაიწყებდეთ, გონებაში თქვენი მომავალი სამუშაოს მონახაზი გააკეთოთ. ამბის თემის განსაზღვრა აიძულებს აუდიოჟურნალისტს, რომ მარტო სახელი კი არ მოიფიქროს, არამედ ამბის ყველაზე მნიშვნელოვანი და საინტერესო მხარეებიც გამოკვეთოს.

^{*} ე. გიდენსი (გიდენს) 1938 წ. 18 იანვარს დაიბადა. იგი დღეს მსოფლიოში ყველაზე ცნობილი ბრიტანელი სოციოლოგი და პოლიტიკური მეცნიერია. მისი კონცეფცია თანამედროვე თავისუფალი საზოგადოებისა და ადამიანის პირადი თავისუფლების ახალ საფეხურზე ამყვანის აღიარებას ეყრდნობა.

⁵³ Fairclough N., 2016.. linguistic and Intertextual Analysis Within Discourse Analysis Lancaster university. ინტერნეტი [Linguistic and Intertextual Analysis Within Discourse Analysis \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/311111111_Linguistic_and_Intertextual_Analysis_Within_Discourse_Analysis) წვდომა 05. 09 21.

ამბის ფოკუსური მონახაზი მარტივია, სხარტი თხრობითი წინადადებაა, რომელიც გამოხატავს ეთერში გასაშვები ამბის ძირითად არსს. ეს ის ძირითადი პრაქტიკული შედეგია, შთაბეჭდილებაა, რომელიც მომხმარებელს სიუჟეტის ნახვის შემდეგ დარჩება. მაგრამ, ვიდრე არ გეცოდინებათ, თუ რას ეხება თქვენ მიერ მომზადებული მასალა, გაგიჭირდებათ თემის არსის სხვისთვის გადაცემა. „თუ ამბის იდეას პატარა საკართოთეკე ბარათზე, ერთ წინადადებაში ვერ ატევთ, ესე იგი, თავადაც არ გესმით საკუთარი მომავალი ნამუშევრის არსი“, - ამბობს ტელერადიო ჟურნალისტი შელი კარაბელი.⁵⁴

გასათვალისწინებელია ამერიკელი ჟურნალისტის ბილ ჯენტელის გამოცდილება, რომელიც მედიაში 1977 წლიდან მუშაობს: ტრადიციული ბეჭდური მედიით დაიწყო, მუშაობდა უცხოეთის სპეციალურ კორესპონდენტად, ფოტოჟურნალისტად, ტელერადიოს რეპორტიორად და დღეს თანამედროვე ტექნოლოგიებში, ზურგჩანთიანი ჟურნალისტიკის სფეროში ერთ-ერთი მთავარი სპეციალისტია: ზოგიერთი ჟურნალისტი ამ ტექნოლოგიურ წინსვლას უყურებს გამოწვევას, მუქარას კლასიკური მედიის წინააღმდეგ. ამერიკელი ჟურნალისტის მრავალწლიანი პრაქტიკითა და შეფასებით: „ეს ღია კარია ახალი შესაძლებლობებისკენ“. ტრადიციული მედიის მომავალს ტექნოლოგიების განვითარებაში ხედავს. მისი მოსაზრებით, თანამედროვე ჟურნალისტი ვიზუალური კომუნიკაციის ხელოვანია კომპაქტური ციფრული ვიდეოკამერისა და სხვა საჭირო აღჭურვილობის გამოყენებით. ეს აღჭურვილობა ერთ ზურგჩანთაში თავსდება და ამბის ვიზუალურად თხრობის საშუალებას იძლევა. ასეთი თხრობის ფორმა ბევრად უფრო ინტიმური და სწრაფია, ვიდრე ამბავი, რომელსაც ცყვებით ოპერატორებით, ხმის რეჟისორებით, პროდიუსერებით, რეჟისორებით, კორესპონდენტებითა და სცენარისტებით დაკომპლექტებული გუნდის მეშვეობით. ბილ ჯენტელს სჯერა, რომ ზურგჩანთიანი ჟურნალისტიკა მედიის მომავალია. კონტენტის ავტორი თუ კარგად მუშაობს, მას ძალიან ძლიერი შეგრძნება უჩნდება. ავტორობა კი

⁵⁴ შუკი, ფ, ლარსონი, ჯ, და დატარსიო, ჯ., 2014. სატელევიზიო რეპორტაჟის მომზადება და ტელეჟურნალისტიკა. თბილისი: საქართველოს უნივერსიტეტი.

მარტო კომფორტი არაა, არამედ პასუხისმგებლობაცაა, რადგან რაც საბოლოო პროდუქტშია წარმოდგენილი ჟურნალისტის საკუთრებაა და მისი დაცვა უნდა შეძლოს. ერთ-ერთი რამ, რაც ტექნოლოგიური ევოლუციის ამ ერას საინტერესოს ხდის, ისაა, რომ ჩვენ ყველა ინტერნეტმომხმარებელს შეგვიძლია ჩავერთოთ ამ დისკუსიაში ისე, რომ არ გვჭირდება ვიმუშაოთ „სი ენ ენში“, „ნიუსვიკში“, „ნიუ იორკ თაიმსში“, ჟურნალ „თაიმში“. მთავარია, გვქონდეს ისეთი მარტივი აღჭურვილობა, როგორიცაა მობილური ტელეფონი, ლეპტოპი და ინტერნეტი.

BBC World Service-ის ყოფილი მმართველი დირექტორის სერ ჯონ ტუსასის განმარტებით, **სოციალური მედია მუშაობს ცვლილების კატალიზატორად, მაგრამ არ შეუძლია, მოიხელთოს და მართოს ის, რაც ამას მოჰყვება.** სოციალური მედია ეფექტიანი, გამოსადეგი იყო ისეთი ატმოსფეროს შექმნაში, რომელშიც ცვლილებები მოხდებოდა. ხოლო უძლური აღმოჩნდა, როცა საქმე იმის შენებაზე მიდგა, რაც ცვლილებას მოსდევს. არაბული გაზაფხულის განმავლობაში სოციალურმა მედიამ უზარმაზარი როლი ითამაშა დიქტატორების დამხობაში, მაგრამ მოქალაქე ჟურნალისტის ძალა, კომპეტენცია არასაკმარისი გამოდგა მძიმე, გარდამავალი პერიოდის სამართავად: ერების უმრავლესობა ადრინდელზე ბევრად უარეს პირობებში ჩავარდა. მეორე მხრივ, ტრადიციული მედიის ჟურნალისტებს შესწევთ პროფესიული უნარები მიიღონ ინფორმაციის ნაკადები და მათი სელექცია, სინთეზი უზრუნველყონ. კომპეტენტური ცოდნის საფუძველზე დაბალანსირებული რეპორტაჟები შექმნან.

აუდიო-ვიდეო, ფოტო ფორმის კონტენტის გამოქვეყნების სტრუქტურა სხვადასხვაა cms - ზე. ეს მედია პლათფორმები ძირითადად ერთნაირია და მცირე განსხვავებების შესწავლას ნებისმიერი სტუდენტი, ჟურნალისტი ადვილად გაართმევს თავს. ვორდპრესი ამ მიმართულებით ყველაზე მოქნილი სისტემაა, როგორც პატარა, ისე მსხვილი კომპანიებისთვის. ვორდპრესის კრეატიული არხი ფასიან სერვისებსაც სთავაზობს, რომელშიც სრული ტექნიკური მხარდაჭერა შედის და არც ისე იაფია. ასე რომ, ამბების მოსაყოლ ინსტრუმენტად ჩვენ შეგვიძლია გამოვიყენოთ უამრავი სხვადასხვა ონლაინ სერვისი. თხრობის ფორმის ძიებისას ინსპირაცია შეიძლება თავად ონლაინ სერვისები იყოს. აქედან გამომდინარე ვებ

რეპორტიორებისთვის ახალი ონლაინ პლათფორმები და აპლიკაციები ისევე მნიშვნელოვანია, როგორც თავად ამბის იდეები.

სოციალურმა მედიამ დიდი შესაძლებლობები მისცა ჟურნალისტებს ინფორმაციის წყაროების გამოყენების თვალსაზრისით. ამავე დროს, გაართულა ხარისხიანი ჟურნალისტური მასალის წარმოება. ეს კი ინფორმაციული ნაკადების მართვის პრობლემებია. ციფრულ ერაში სოციალური მედია როგორც ინფორმაციის წყარო გამოწვევაა მაღალი ჟურნალისტური სტანდარტის, პასუხისმგებლობის მქონე მედიასშუალებების წარმომადგენლებისთვისაც: გაავრცელონ ინფორმაცია არა მომხდარ ფაქტზე, არამედ იმაზეც, რაც არ მომხდარა. თანამედროვე მსოფლიო პრაქტიკა იცნობს მაგალითებს სოციალური არხების მეშვეობით როგორ შეიძლება დაიწყოს სხვადასხვა პოლიტიკური პროცესები და რევოლუციებიც გამოიწვიოს. ამ მოტივით აშშ-მა რამდენიმე მილიონი დოლარი გამოყო ავტოკრატიულ ქვეყნებში ბლოგინგის და სოციალური ქსელების გასავითარებლად.

სოციალური მედიის გამოწვევებს მსოფლიოს ცნობილი მედასაშუალებების მედიამენეჯერები სტრატეგიების შემუშავებითა და რეგულაციების დაწესებით პასუხობენ. ამ კუთხით ერთიანი მსოფლიო სტანდარტზაცია მედიაში არაა. თუმცა, თითქმის ყველა მაღალი სტანდარტების მქონე საერთაშორისო მედია ჟურნალისტებს ურჩევს პროფესიული სტანდარტების დაცვით სოციალურ არხებში აქტიურობას. მათმა ამ სივრცეში აქტიურობამ არ უნდა შელახოს გამოცემის, ჟურნალისტის რეპუტაცია და სანდოობა. სოციალური მედიის სახელმძღვანელოები ჟურნალისტებისთვის გამოსცეს მსოფლიოს ცნობილმა მედიაორგანიზაციებმა, საინფორმაციო სააგენტოებმა. მაგალითად, აშშ-ში - „ასოშიეთიდ - პრესმა“ (AP) და საფრანგეთში - „აჟან-ფრანს-პრესმა“ (AFP). სახელმძღვანელო პრინციპები ეყრდნობა სააგენტოს განაცხადს საინფორმაციო მასალის ღირებულებებისა და პრინციპებზე. AP – ბრენდისა და თანამშრომელთა პირადი იმიჯის განვითარებას სოციალურ ქსელებში. AFP სოციალური მედიის გამოყენების სახელმძღვანელო მიუთითებს ჟურნალისტებს გახსნან ანგარიშები პოპულარულ სოციალურ ქსელებში. მათ შორის „ტვიტერი“ და „ფეისბუკი“ რჩება ყველაზე მნიშვნელოვან რესურსებად. ამ ნორმატივებზე დაყრდნობით, კვლევით სოციალურ

მედიაში ჟურნალისტების აქტიური მონაწილეობა პროფესიული ზრდისთვის მნიშვნელოვანი გახდა, როგორც კონტარქტების დამყარებისა და ახალი წყაროების პოვნის, ასევე, ახალი ამბების მონიტორინგისა და რეპორტირებისთვის. ამ ჟურნალისტების რეპრეზენტაცია სოციალურ ქსელებში დაეხმარება სააგენტოს ონლაინ მედიაში სანდოობის გაზრდაში და იმის მაჩვენებელი, ნიშა იქნება, რომ ეს კომპანია სოლიდურადაა წარმოდგენილი ციფრულ და ტრადიციულ მედიაში. წარმოდგენილი რეკომენდაციები მიმოიხილავს და განსაზღვრავს AFP - ის წესებს სოციალური ქსელების გამოყენებისას. ეს რეკომენდაციები რეგულარულად კორექტირდება ინტერნეტის ტენდენციების განვითარების შესაბამისად. ეს ქსელები ერთმანეთთან აკავშირებს ინტერნეტ მომხმარებელების გლობალურ კომუნას, რომელებიც ხშირად მიმდინარე მოვლენების, პროცესების თვითმხილველები, ექსპერტები არიან. ამ კომპანიაში მომუშავე ჟურნალისტებს ეს წესები ეხმარება, მოტივირებულებს ხდის იყვნენ პროცესების ნაწილი და აქტიურნი სოციალურ მედიაში. მათ მოზომილი, სანდო გზით, კომპანიის ისტორიული, ჟურნალისტური ტრადიციების ბრენდი, ნიშა, პოზიციონირება შენარჩუნონ.⁵⁵

კორონავირუსის გავრცელებამ კი ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა მსოფლიო მედია როგორც პროფესიული სტანდარტების დაცვის კუთხით, ასევე დისტანციურ რეჟიმზე, მუშაობის ახალ სტილზე გადასვლითაც. მსოფლიო დონეზე დეზინფორმაციის გავრცელება მედიისთვის ასევე ქმნის ახალ პრობლემებს, ინფორმაციის გადასამოწმებლად დახვეწოს ტექნოლოგიები. ქართულ რეალობაში პრაქტიკულ და მედია განათლების სივრცეში გაჩნდეს ცოდნა პანდემიის მაღალი პროფესიული სტანდარტით სწავლებასა და გაშუქების თაობაზე. ამავდროულად დამწყებ ჟურნალისტებს (სტუდენტებს) მომავალში უფრო უსაფრთხოდ მუშაობაში დაეხმარება და ასევე, ხელს შეუწყობს ჟურნალისტიურმა სამეცნიერო წრეებმა პანდემიასთან დაკავშირებით დისკუსიის ფორმატში წამოიწყონ: მედია განათლებაში, სალექციო კურსებში კორონავირუსულ ინფექციასთან დაკავშირებული ახალი ცოდნა და გამოცდილება როგორ დააგროვონ, გაანახლონ, შეავსონ და სისტემატურად დაახარისხონ.

⁵⁵ Associated Press - Social Media Guidelines for AP Employees

სწორედ ნაშრომში განხილული ინოვაციური ჟურნალისტიკის არსი, მისი გამოყენების შესაძლებლობების ცოდნა პასუხობს Covid 19 პანდემიის პირობებში დისტანციური ჟურნალისტიკის გამოწვევებს: როგორაა შესაძლებელი ონლაინ მუშაობა, კომუნიკაცია თუკი ამის საჭიროება დადგება: როგორ შეიძლება აეწყოს ტექნიკური სისტემა ისე, რომ დისტანციურად მონტაჟის საშუალება ჰქონდეს ჟურნალისტს - ძირითადად, ეს ეხება ვიდეო პერსონალს, სახლიდან სამონტაჟოებზე წვდომა როგორ უნდა ჰქონოდათ.

დისტანციური კომუნიკაციის პრაქტიკა ისედაც გვექონდა, მაგალითად ინტერვიუების დიდი ნაწილი ტელეფონით იწერებოდა. ძირითადად პრობლემა მაინც ვიდეომბებთან დაკავშირებით იქმნება: რაც შეეხება სირთულეებს, აქ შემოდის ისეთი საკითხები, რამდენად აქვს ჟურნალისტს სახლში მუშაობისთვის საჭირო კომპიუტერი, ინტერნეტი, შესაბამისი პროგრამები ვიდეო ან აუდიო ფაილების ჩასაწერად.

ქართულ მედია სივრცეში ბოლო პერიოდის გამოწვევებია Covid 19 პანდემიის პირობებში ჟურნალისტებისთვის კრიტიკულ და დამოუკიდებელ მედიაში მომუშავე ჟურნალისტებისთვის და ონლაინ საინფორმაციო საშუალებებისთვის ინფორმაციაზე წვდომის პრობლემა. სახელმწიფო მოხელეები და ინსტიტუტები ცდილობენ გაართულონ ინფორმაციის მოპოვების პროცესი. Covid 19-ის პანდემიამ და მისმა უარყოფითმა გავლენამ ქვეყანაში გაზარდა მოქალაქეთა მზარდი მოთხოვნა საინფორმაციო საშუალებებზე.⁵⁶ ინფორმაციის სიმწირე ჟურნალისტებისთვის ქმნის ინფორმაციულ შეზღუდვას მოქალაქეებისათვის. ჟურნალისტების თქმით, შეუძლებელი გახდა სანდო და დეტალური ინფორმაციის მოპოვება შემდეგ თემებზე, როგორიცაა: მთავრობის კრიზისის მართვის სტრატეგია, ჯანდაცვის დაწესებულებებზე

⁵⁶ ეთიკა, უსაფრთხოება და ფსიქიკური ჯანმრთელობა კორონავირუსული პანდემიის (COVID-19) გაშუქებისას - სახელმძღვანელო წესები მედიისათვის. ინტერნეტი <https://www.qartia.ge/ka/covid>. წვდომა 10.05 21.

ხელმისაწვდომობა, შინ მყოფი პაციენტების მართვა, ამომრჩეველთა უსაფრთხოების დაცვა არჩევნების დღეს, და სხვა.⁵⁷

სახელმწიფო მართვის ჟურნალისტური მონიტორინგი თანამედროვე დემოკრატიულ სახელმწიფოში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან აქტუალურ საკითხს წარმოადგენს. ჟურნალისტიკის ამ ფუნქციის განხორციელება გვევლინება ადამიანის ცხოვრების აუცილებელ ელემენტად. ჟურნალისტების დაკვირვება სახელმწიფო ინსტიტუციების სისტემებზე საზოგადოებრივ მოვლენებზე, პროცესებზე, ადამიანთა საქმიანობასა და ურთიერთობებზე მიზანმიმართული მოქმედებაა. ჟურნალისტიკის ეს ბუნება მომდინარეობს მისი სოციალური ფუნქციიდან. ის მიმართულია იმ პროცესების მოწესრიგებისკენ, რომლებიც შეესაბამება საზოგადოების სხვადასხვა მოთხოვნილებებს და საჭიროებებს. მოცემული ნაშრომი ეხება სწორედ ჟურნალისტების შეხედულებებს იმ მეთოდებზე, რომლებიც მათი და მათი კოლეგების მიერ შეიქმნა უკანასკნელ ათწლეულებში. აქვე აღნიშნულია, თუ როგორ აისახა დოკუმენტებში მომდებელი და პირად საუბრებში მოპვებული ინფორმაცია, რაც მომხდარის უფრო სრულყოფილად აღქმას უწყობს ხელს. ჟურნალისტიკის მონიტორინგს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს დემოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისა და მმართველობის ფორმების განვითარებისთვის. ის ინფორმირებულ საზოგადოებას გონივრული გადაწყვეტილებების მიღებაში ეხმარება.

მედიის პლურალიზმს და თავისუფლებას, სჯერათ, რომ საქართველოში, დამოუკიდებელი მედია უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს მთავრობისა და პოლიტიკოსების ქმედებების ზედმიწევნით გაკონტროლებაში, რათა ისინი უფრო მეტად ანგარიშვალდებულნი და გულისხმიერნი გახადონ მოქალაქეების მიმართ. საზოგადოებრივი

⁵⁷ <https://www.qartia.ge/ka/covid>. (იხ. ჟურნალისტთა უსაფრთხოება) ხელისუფლების წევრებისა და 155 მედიის მდგრადობის ინდექსი, საქართველო.

ორგანიზაციები ასევე აცნობიერებენ, რომ არსებობს ეთიკური პრობლემები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ქართული მედიის მუშაობაზე, თუმცა ფიქრობენ, რომ ამგვარი პრობლემები უნდა მოგვარდეს თვითრეგულაციითა და შესაბამისი პროფესიული გაერთიანებების ჩართულობით.

გასათვალისწინებელია ახალი მიდგომები ქართულ ჟურნალისტიკაში საგამოძიებო ჟურნალისტიკის განვითარებისთვის. საკვანძო საკითხებია:

- საგამოძიებო ჟურნალისტიკის იდეა და მისი მნიშვნელობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში;
- ჟურნალისტის სამართლებრივი იმუნიტეტი - ჟურნალისტური გამოძიება, როგორც წინასწარ გამოძიებასა და მართლმსაჯულების განხორციელებაზე გარეგანი კონტროლის მექანიზმი;
- იურიდიული ტერმინოლოგია და მისი გამოყენების კომპეტენცია ჟურნალისტური გამოძიებისას;
- სისხლის საპროცესო კოდექსი და ჟურნალისტური გამოძიება;
- სისხლის სამართლის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპები და ჟურნალისტური გამოძიება;
- ლიბერალური და რეპრესიული მოდელის სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, მედია და ადამიანის უფლებები;
- უფლებათა და თავისუფლებათა წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები;
- ჟურნალისტების მხრიდან ზემოქმედების განხორციელება მოწმეზე, დაზარალებულზე, ექსპერტზე ჟურნალისტური გამოძიებისათვის ინფორმაციის მისაღებად;
- ინტერესის ობიექტის განსაზღვრა (სახელმწიფო ხელისუფლება; ა/რ და რეგიონული მმართველობის ორგანოები; ადგილობრივი თვითმმართველობა) ადმინისტრაციული ორგანოები
- თანამედროვე საქართველოს ბიუროკრატიის საქმიანობის საკანონმდებლო რეგულირება;

- ინფორმაციის წყაროები და ინფორმაციის წყაროებთან ურთიერთობა;
- მუშაობა საინფორმაციო წყაროებთან - ინფორმაციის შეფასება;
- ინფორმაციის გავრცელება, თავისუფლება და საგამოძიებო ჟურნალისტიკა
- ღია საჯარო ინფორმაცია + საგამოძიებო ჟურნალისტიკა
- საიდუმლო ინფორმაციის სახეები - ინფორმაციის პროაქტიული გამოქვეყნება;
- გასაჩივრების მექანიზმები საჯარო ინფორმაციის მისაღებად;
- ჟურნალისტის საინფორმაციო-ანალიტიკური მუშაობის საფუძვლები;
- სანებართვო სამართალი - პრივატიზაცია და ჟურნალისტური გამოძიება;
- ელექტრონული საინფორმაციო რესურსების გამოყენება ჟურნალისტურ გამოძიებაში.

განვითარებასა და დემოკრატიის გზაზე მდგარ ქვეყნებში ჟურნალისტები აწყდებიან ურთულეს და ხშირად უფრო ძნელად გადასალახავ პრობლემებს, ვიდრე ნებისმიერი დასავლელი ჟურნალისტი. ამ ახალბედა ჟურნალისტების სტატიები უმეტესად საგამოძიებო ჟურნალისტიკის სფეროს მიეკუთვნება. ამ ქვეყნებში ხშირად არ არსებობს არც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და არც ცილისწამებისგან თავდაცვის კანონი. ჟურნალისტები მასალის შესქმნელად მუშაობენ მცირე ჯგუფებად ყოველდღიური ზეწოლის პირობებში. ზოგჯერ მათ საფრთხე და ძალადობაც კი ემუქრებათ. ხშირად, თავიანთი საინფორმაციო საშუალებებიდან მცირე მხარდაჭერის მიზეზით ჟურნალისტებზე ფსიქოლოგიური ზეწოლა იწყება. ახალი პროფესიის დაუფლება მეტად მომხიზვლელი, მაგრამ ზოგიერთ მათგანს ხშირად უწევს საქმის მართვა. ასეთი პუბლიკაციის თავად ფაქტიც კი უკვე გამარჯვებას ნიშნავს. ამ საკითხების ცოდნის ფარგლებში სტუდენტებს გამოძიების ჩატარების შესაძლებლობა ექნებათ. ჟურნალისტური გამოძიების საუნივერსიტეტო კურსის ბოლოს სტუდენტს გამოძიების ჩატარების უნარი ექნება. ესაა:

წყაროების წინაშე შეკითხვების დასმის ოსტატობა; მოძიებული ინფორმაციების პრობლემის განსაზღვრა; ხელთ არსებული მასალებისთვის მტკიცებულების მოძიება; წყაროების და მასალის ავტორის მოსაზრებების შეფასება; მოძიებულ მასალებში არსებული ალტერნატიული ინტერპრეტაციების და შეხედულებების განხილვა და დასკვნების გამოტანა; დასკვნების გადასინჯვა და გადაფასება. ზემოთ წარმოდგენილ საკვანძო საკითხებში შემოთავაზებულია უახლოესი მეთოდები და რესურსები, რომლებიც კარგი საგამომძიებლო მასალის მოსამზადებლად და საჭირო, ასევე ჩამოთვლილია სასარგებლო ვებ-გვერდები.

პოტენციური მონაწილეები მუშაობენ როგორც ჟურნალისტები, ბლოგერები ან მეცნიერები. ისინი უნდა იყვნენ გატაცებულნი თავიანთი როლით დემოკრატიულ პროცესებში და აქტიურად დაინტერესდნენ მედიის, ჟურნალისტიკისა და დემოკრატიის მომავლით.

საკვლევი თემაში წარმოდგენილი სემინარის მოდულები მოიცავს თეორიულ ცნობებს, ერთობლივ დისკუსიებს, ასევე პრაქტიკულ შემთხვევათა შესწავლას და ერთობლივ პროექტთან დაკავშირებულ სამუშაოებს, სადაც შესაძლებელია ახლად შეძენილი ცოდნის გამოყენება და რომლებიც პირდაპირ კავშირშია მონაწილეთა პროფესიულ საჭიროებებთან. სემინარის ძირითადი ელემენტი მოიცავს ინტერდისციპლინარული სცენარის პროცესს ჩვენი 2030 წლის ევროპული მედია-პეიზაჟის მომავლზე. შედეგები ფართოდ გავრცელდება და წარმოდგენილი იქნება საერთაშორისო მედია კონფერენციაზე დიალოგისა და დებატების ერთ-ერთი წამყვანი საერთაშორისო ფორუმი. მედიის, საერთაშორისო საქმეთა და დემოკრატიის საკითხებზე. კონფერენციის დროს ახალგაზრდა ჟურნალისტები ასევე ჩაერთვებიან საერთაშორისო დისკუსიებში მედიის, პოლიტიკისა და აკადემიური წრეების საერთაშორისო აზროვნების ლიდერებთან, რათა განიხილონ მედიის როლი და გავლენა საერთაშორისო საქმეებში.

დღეს მედიაში ფართო არეულობამ სერიოზული დარტყმა მიაყენა ადგილობრივ ჟურნალისტიკას, რამაც გამოიწვია მასიური ეკონომიკური ზეწოლა. მედიის მრავალფეროვნება იკლებს, რის შედეგადაც ანგარიშები

სულ უფრო განზომილებიანი და დაფინანსებულია. ჟურნალისტურ სკოლებში ამ მიდგომების სახელმძღვანელოების ჩამოყალიბების აუცილებელი მიზანია, ახალგაზრდებს მისცეს ცოდნა იმაზე, თუ როგორ ფუნქციონირებს დემოკრატიულ სისტემაში მედია, სოციალური არხები, ინფორმაცია და დავადგინოთ, რა ინტერესები დგას კონკრეტული საინფორმაციო საშუალების უკან, როგორ ვებრძოლოთ სიძულვილის ენას, დავიცვათ კიბერუსაფრთხოება და ადამინის უფლებები. სოციალურ საკითხებზე და ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებულ პრობლემებზე.

კურსების პრაქტიკული ნაწილი უნდა ავითარებდეს ამ თემებს, მედია შინაარსის კრიტიკული ანალიზის, ინფორმაციის მოპოვების და გადამოწმების, ყალბი ინფორმაციის დეკონსტრუირების, მედიის თვითრეგულირების ფორმატში გადაწყვეტილებების მიღების უნარებს. კრიტიკულად მოაზროვნე ახალი თაობის ჟურნალისტი ემიჯნება ეგოცენტრიზმსა და სოციოცენტრიზმს. ღიაა სიახლის მიმართ. სწორად აღიქვამს საკითხებზე მსჯელობის უსამართლობასა და აბსურდულობას ამ თემების სიღრმისეული გააზრების გარეშე. აცნობიერებს, რომ ჩვენს მუდმივად ცვალებად და კომპლექსურ სამყაროში, სადაც ჟურნალისტი ოპერირებს ყველაზე მტკიცე ვარაუდიც კი, შესაძლოა, არაადეკვატური გახდეს დროის თუ სხვა სიტუაციის ცვლილებებით. სამყაროს ასეთ დინამიკურ ჭრილში დანახვა, მასში არსებული მოვლენებისა და ვარაუდების კრიტიკულად შეფასება პროფესიულად სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა.

თანამედროვე საზოგადოებაში ჟურნალისტური უმაღლესი სკოლის კურსდამთავრებულმა უნდა შეძლოს აირჩიონ ის ღირებულებები, რომელებიც, ეთნიკური იდენტობით, კულტურით, მენტალობით, ცოდნაზე დაფუძნებით მათი ხედვით, მნიშვნელოვანი და ფასეულია... ამგვარი არჩევანის გაკეთებისას, მომავალი თაობის ჟურნალისტებს ექნებათ უნარები, შესაძლებლობები საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფებისთვის შექმნან დემოკრატიულ გარემო. იბრძოლონ პიროვნების აზრის, მრწამსის, გამოხატვის თავისუფლებისთვის როდესაც მათი მოსაზრებები, შეფასებები, ტენდენციები გასაჯაროვდება.

ღირებულებების არჩევა ახალგაზრდა მომავალ ჟურნალისტებს დაეხმარება იმის განსაზღვრასა და კითხვაზე პასუხის გაცემაში: ვინ არის?

რაში მდგომარეობს მისი ინდივიდუალიზმი? თავისუფალი არჩევანი და ხედვა? ამ საკითხს თუ საზოგადოების მთლიანობის პრიზმიდან შევხედავთ, აღმოვაჩენთ, რომ მათი მომავალი პროფესიული ჩვევები, სტანდარტები, უფლება-მოვალეობები პლურალური საზოგადოების საფუძველს წარმოადგენს. ასეთ გარემოში საზოგადოების წევრებს განსხვავებული ღირებულებები და რწმენა გააჩნიათ. ექსპერტების, მკვლევრების, მეცნიერების ერთი ბანაკის მოსაზრებით, პლურალიზმი შესაძლოა კონფლიქტის წყაროდაც კი იქცეს. ამ სიტუაციაში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება იმ საერთო ღირებულებებს, რასაც დემოკრატიული საზოგადოება ეყდრნობა. მაგალითად, როგორიცაა, კომპრომისისთვის მზაობა, ძალადობის დაუშვებლობა, უმცირესობათა ინტეგრაცია.

როგორც წესი, თუ საზოგადოების წევრები წარმატებით თანხმდებიან დავისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მშვიდობიანი, არაძალადობრივი მეთოდების გამოყენების წესებზე, მათ შესწევთ ძალა, აღმოფხვრან მათ შეხედულებებსა და ინტერესებს შორის არსებული კონფლიქტი. ეს საკითხები თანაბრად მნიშვნელოვანია როგორც მიკროსაზოგადოებაში, როგორიცაა კლასი, ასევე, ზოგადად, ნებისმიერ საზოგადოებაში. მომავალმა კურდამთავრებულმა ჟურნალისტმა პროფესიულ საქმიანობისას უნდა შეემძლოს განსაზღვროს დემოკრატიულ საზოგადოებაში არც ცალკეულ პიროვნებას და არც ხელისუფლებას არა აქვს უფლება, განსაზღვროს საერთო ღირებულებები. მოქალაქეები გამონაკლისის სახით ხშირად მოლაპარაკების გზით თანხმდებიან გარკვეულ ღირებულებებზე. აქედან გამომდინარე, რასაკვირველია ლექტორის კომპეტენციაში არ შედის ღირებულებების განსაზღვრა პოლიტიკური მიზანშეწონილობისა თუ გარკვეული რწმენისა და იდეოლოგიის მიხედვით. სტუდენტება უნდა ისწავლონ, როგორ ისარგებლონ საკუთარი აზრის თავისუფლებით და როგორ გაუზიარონ საკუთარი ცოდნა, აზრი, ინფორმაცია, ფაქტები, კრიტიკა, ანალიზი და კვლევა აუდიტორიას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კირვალიძე, ნ., 2010. პოლიტიკური დისკურსი, როგორც ინტერდისციპლინური და ინტერპარადიგმული კვლევის საგანი. თბილისი: საერთაშორისო პერიოდული სამეცნიერო ჟურნალი „ინტელექტი“ გვ. 1. ინტერნეტი <http://eprints.iliauni.edu.ge/1019/> წვდომა 10.05.21.
2. ლომიძე, თ., 2016. საზოგადოებრივ აზრზე სამეტყველო ზემოქმედების კოგნიტური ასპექტები. თბილისი წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი.
3. ლუმანი, ნ., 2007. საზოგადოებრივი კომუნიკაციის სისტემის ცვლილებანი და მასობრივი მედია. თბილისი: გამომცემლობა „არსე“.
4. მახარაძე, ი., 2019. ინფორმაციის ელექტრონული მოპოვების საშუალებები. თბილისი: სეუს სამეცნიერო ჟურნალი, გვ. 211,
5. მედიის განვითარების ფონდი. (2018). ინტერნეტი Retrieved from <http://mdfgeorgia.ge/eng/home> წვდომა 05.09 21.
6. როსტიაშვილი, ქ., 2010. **ელექტრონული მმართველობა საქართველოში: მსოფლიო ტენდენციები**. თბილისი: ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, გვ. 2. ინტერნეტი ხელმისაწვდომია <https://idfi.ge/ge/e-governance-in-georgia-world-tendencies> [წვდომის თარიღი 21 აპრილი 2021]
7. ტურაშვილი, თ., 2020. ღია მონაცემების სახელმძღვანელო. თბილისი: ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის (IDFI), გვ. 8.
8. შუკი, ფ, ლარსონი, ჯ, და დატარსიო, ჯ., 2014. სატელევიზიო რეპორტაჟის მომზადება და ტელეჟურნალისტიკა. თბილისი: საქართველოს უნივერსიტეტი.
9. Fairclough, N., 2001. Language and Power. New York : Published in the United States of America by Longman Inc. გვ. 8.
10. N., 2016.. linguistic and Intertextual Analysis Within Discourse Analysis Lancaster university.
11. Internet Linguistic and Intertextual Analysis Within Discourse Analysis (researchgate.net) Accessed 05. 09 21.

12. [Internet Linguistic and Intertextual Analysis Within Discourse Analysis \(researchgate.net\)](#) Access 05. 09 21.
13. Haas, Tanni (2005). From “Public Journalism” to the “Public’s Journalism”? Rethoric and reality in the discourse on weblogs, Journalism Studies 6(3): 387
14. Nip, Joyce Y.M. (2006). Exploring the second phase of public journalism, Journalism Studies, 7(2): 230.

ინტერნეტ რესურსი:

1. ეთიკა, უსაფრთხოება და ფსიქიკური ჯანმრთელობა კორონავირუსული პანდემიის (COVID-19) გაშუქებისას - სახელმძღვანელო წესები მედიისათვის. ინტერნეტი <https://www.qartia.ge/ka/covid>. {წვდომის თარიღი 10.05 21}
2. <https://www.qartia.ge/ka/covid>. (იხ. ჟურნალისტთა უსაფრთხოება) ხელისუფლების წევრებისა და 155 მედიის მდგრადობის ინდექსი, საქართველო. {წვდომის თარიღი 08.05. 21.}
3. ინტერნეტი: <https://www.nato.int/docu/update/2008/05-may/e0514a.html> წვდომა 10.05.21.
4. ინტერნეტი: <https://ccdcoe.org/> {წვდომის თარიღი 10.05. 21.}
5. ინტერნეტი Barack Obama @BarackObama <https://twitter.com/barackobama/status/896523232098078720> {წვდომის თარიღი 10.05. 21}